

„Fie ca exemplul generațiilor care au înălțat, prin munele și lupta lor, România, pe culmile civilizației de azi, să însuflețească întotdeauna tinerele vlăstare ale poporului nostru, pentru a-și pune întreaga pricepere și forță în slujba patriei, a înfloririi națiunii noastre socialiste“.

(Din cuvintarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la Conferința Uniunii Asociațiilor Studenților din Republica Socialistă România)

PROLETARI DIN TOATE ȚARILE, UNIȚI-VĂ !

gazeta

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

literară

Anul XIV. Nr. 8 (747) ● Joi 23 februarie 1967

8 pagini : 1 leu

Caragiale era în 1907 la Berlin.

Arghezi era în Elveția.

Mihail Sadoveanu se statornicise, tocmai, la Fălticeni.

Încă neașteptat în „adăpostul de la Vălenii de Munte“, N. Iorga trăia în Capitală.

Fiecare cu rosturile și zorul său. Unul rotunzea mental scene și replici dintr-o proiectată nouă piesă. Altul își sporea opera, stimulată de amicil ieșeni, în liniștea „paragini“, de pe strada Rădășenilor, de unde stăpînea cu privirea dealurile din preajmă, pînă departe. Tînărul, dar de pe acum recunoscutul „dascăl al neamului“ își înnobila profesiunea prin „osteneli de istoric“ și prin redactarea periodicelor *Neamul românesc* și *Floarea dăruirilor*. În țara lui Wilhelm Tell, exierodionul Iosif „potrivea cuvinte“ care aveau să „schimbe fața“ poeziei românești.

Deodată — vestea răscoalei. Conștiința fiecăruia, asemeni tuturor conștiințelor de elită, a fost zguduită brusc pînă în străfunduri, seismul social fiind trăit de toți ca un episod autobiografic. O știm fie din mărturiile proprii, fie din relatările altora. Și o știm, mai ales, din ceea ce a rezultat pentru literatura română din răscălarile suferite. O știm din incendiarul 1907. Din primăvară pînă în toamnă, din *Temelia*, din *Dumnezeu să-și ierte!* din 1907 peizaje, din *Un instigator*.

O știm, și totuși cedăm, de câte ori se ivește ocazia ispitei de-a refoileta pagini atît de familiare sau de a ne reimprespăta informația despre geneza lor. Ne place să ne reamintim frazele sculptate în bronz în care Caragiale — justițiarul — stigmatizează „bandele“ oligarhice de odinioară: „mai nesocotite decît niște seminții barbare în trecere, fără respect de lege, fără milă de omenie, fără frică de Dumnezeu“, care „legiferează, administrează, calcă astăzi legile pe care le-a făcut ieri, prefăc mîine legile făcute azi, ca poimîine să le calcă și pe acelea, fără spirit de continuitate și fără altă sistemă decît numai împăcarea momentană a exclusivelor ei interese, pentru perpetuarea sacrei organizațiuni numite ai democrație“. Ne place să recităm în *Ideea europeană*, sau fragmentar în viața lui I. L. Caragiale de Șerban Cioculescu, dezvăluirile lui Luca Ion Caragiale relativ la producerea memorabilului pamflet. Scrupulosul, flaubertianul Caragiale, în stare să consacre o jumătate de zi redactării unei cărți postale, ar fi scris, după spusele fiului său, întreg 1907 „febril și iritat“ într-o singură noapte! Vestea răscoalei îl răvășise. „A stat — scrie Luca Ion Caragiale — zile întregi nemiscat, cu capul sprijinit în mîini. Cînd îi vorbeai, se trezea ca din vis și răspundea întrebărilor cu glas obosit. Pe urmă deznădejdea era înăbușită de revoltă (...) Voia să plece, să vadă ce se întîmplă în țara lui...“ Cit se înșelaseră cei predispuși să definească atitudinea scriitorului față de țărani după niscăi vorbe aruncate în treacăt! Așa cum, în genere, se

INIMĂ ÎN INIMA ȚĂRII

Înșeală acei care caută scriitorii nu în creația lor, ci în anecdotică mărunț biografică.

Porniți pe calea rememorațiilor, să recităm și pamfletul lui N. Iorga, din *Neamul românesc*, scris cu o pană înmuiată în chiar vijelia de singe și flăcări a celor dintîi zile ale răscoalei. Implorînd îndurarea cerească pentru jărani uciși, Iorga pecețuiește asiniei cu cel mai teribil blestem ce se poate imagina: „... să nu ierte Dumnezeu pe străinul fără inimă care a stors vîlga o sută de ani și astăzi vrea și singele, pe stricătorii pămîntului, pe risipitorii gospodăriilor, pe ticăloșitorii oamenilor, pe pingăritorii femeilor; să nu ierte Dumnezeu pe ciocoimea obraznică și proastă, care n-a știut și nu știe a-și înțelege, iubi, apăra și măcar cruța pe cei de o lege și de un neam cu dinșii (...) În vecii vecilor, cit va mai dăinui suflarea românească pe acest pămînt, să nu ierte Dumnezeu pe netrebucii și pe făcătorii de rele. Să fie în casa lor atîta belșug ca în bordeiele celor ce au murit, atîta fericire în viața lor cîtă a fost în viața celor ce s-au zvîrcolit de gloanțe, să fie atîta cinste și atîta demnitate cîtă li s-a lăsat acelor sărmani ce s-au dus ca niște pîrși veșnici înaintea scaunului judecăților celor mari; să mințue ca dinșii vîrsîndu-și singele inimii în țărînă și pe urma lor să rămîie ca pe urma împușcăților... Așa să dea Dumnezeu!“

Nu e de mirare că, după un asemenea articol — și nu e singurul de acest fel — Iorga a ajuns să fie denunțat ca unul dintre instigatorii notorii ai răscoalelor (altul fiind Coșbuc) și să se vadă nevoit a sta un timp zăvorît în casă, apărat de studenți și dormind cu revolverul la căpătîi (cf. *O viață de om*, vol. II).

Presupozitia că ar fi fost un instigator a planat o clipă și asupra lui Sadoveanu, care a avut de suportat (cum rezultă și dintr-o scrisoare către Ibrăileanu, cuprinsă în volumul recent publicat de M. Bordeianu, Gr. Botez, I. Lăzărescu, Dan Mănuță și Al. Teodorescu) o percheziție la domiciliu operată de „un căpitan reformat și cam pîcnit“. Lui Tudor Arghezi în capitala Elveției i se spiona, la cererea guvernului din București, corespondența. Abuzuri inutile! Căci, cum aveau să scrie D. Anghel și St. O. Iosif, în *Caleidoscopul lui A. Mirea*, nu presupuși „instigatorii“ declanșaseră cutremurul:

„Nu căutați aiurea și altora pricină! / Căci nu e nici N. Iorga, nici G. Coșbuc de vină, / Ci Sărăcia cruntă, eterna sărăcie!“

Instigatorii scriitorii n-au fost, hotărît; au fost însă — unii din ei — profeți și martori, denunțatori neînduplecați ai pricinilor năpăzniciei erupții! Într-un moment crucial artiștii și învățații cei mari au simțit și au suferit împreună cu Țara. Și și-au pus, așa, semnătura pe acel *credo* coșbucian ce rezuma conștiința tuturor: „Sînt inimă-n inima neamului meu“. Gest exemplar în eternitate!

Dumitru MICU

BLOCNOTES

CONDIȚIA REPOR- TERULUI

Salut dispariția reportajului roz, extaziant, contemplativ al cărui deces s-a produs definitiv cu orice deces — sper, în ciuda tămișierilor criticii, a încercărilor nereușite de revitalizezare prin discuții terminate în „coadă de pește“, prohodite în cîntecul de lebădă al pulverizatoarelor cu apă de trandafiri trezite postum în disperare de cauză de im- placabilul epitaif, „specie perimată“. Foia de ziar nu mai suportă pseudoliteratură fără de care, cu clișva ani în urmă, părea că nu face „frumos“. Ea se vrea irigată de viață, de probleme, de conflicte, de senzațional — în sensul nobil al cuvîntului. Diviziunile și subdiviziunile speciei sau sub- speciei extrasă din călimările incantației sfiorătoare, pompoasă în falsa ei generozitate ca un cec fără acoperire, a lăsat locul abuziv deținut preocupării majore a presei moderne, caracterizată de atitudine și auten- ticitate. E un fenomen incontestabil, pe cit de imbușcator pe atît de mobilizator, cu largi ecouri și efecte în mase și apariția lui, stăruitor consolidată în timp, se datorează presei de partid și, în primul rînd, „Științei“. Procesul diversificării și moder- nizării presei noastre a dus implicit la re-

valorificarea genurilor publicistice și la re- punerea în drepturi a adevăratului reportaj — de problemă — a anchetei sociale, a interviului-dezbateri, a „mesei rotunde“, a foiletonului și faptului divers.

Un sentiment deosebit de reconfortant îmi stîrnește imaginea pasiunii cu care cititorii presei noastre parcurg coloanele ziarelor cu cerneala de tipar încă umedă.

Exact acum 130 de ani, în nu- mărul său din septembrie 1837, *Curierul românesc* publica pe prima sa pagină o sen- zatională știre despre apariția rotativei, so- cotită „o adevărată minune a veacului“. Citez din coloana reporterului entuziasmat: „Am văzut o coală de hîrtie de 200 pi- cioare de lung și 2 de lată, tipărită pe amîndouă părțile prin mijlocul unei mașini și printr-o singură lucrare. Această născocire extraordinară face ca un singur om să fabrice o coală de hîrtie de orice mărime va voi cineva și să tipărească pe dînsa, tot acel om, oricîte copii va voi dintr-o scriere sau dintr-un jurnal, fără a se opri

Ioan GRIGORESCU

(Continuare în pagina 7)

M-AI UITAT?

Amintirile grămadă
Vin în cîrduri să mă vadă
Că li dor și lor și mie
De condei și de hîrtie,
Ele neștiind să scrie.
Nici condeiul nu mai poate
Să le prindă-n zbor pe toate.
Singur, nici eu nu mai pot
Să le-nșir la rînd de tot
Și de-ncerc să-adun vre-o cite,
Imi vin cele mai urite,
Mai bolnave, mai schiloade.
Una șovăie și cade...
Vor de mine să se lege
Și-amintirile pribege,
Dar uitîndu-mă mai bine,
Văd pe cele mai străine.
Vin ca niște cerșetore
Și condeiul meu mă doare.

Numai una din grămadă
N-a-ncercat să mă vadă.
Draga mea din nesfîrșit
M-ai uitat ori ai murit?

Tudor ARGHEZI

Mediara - 1907

ARHIVĂ

SENTIMENTALĂ

1907

Se petrecea undeva la Lancrăm. Într-un cîm- tir de sat, și felita musca dintr-o prună, ciripind jucăuș printre crengi. Dintr-o prună amară, pe care a și aruncat-o la rădăcina prunului, în larbă. A mușcat apol dintr-o prună dulce, dintr-un prun dulce, de la căpătîiul altui mort care trebuia să fi fost un om bun. Încercarea dulceții, a amărăciu- nii, a zahărului și fierii se făcea din pom în pom, din coroană de prun în coroană de prun, deasu- pra crucilor uscate, înfipte adînc printre rădăcini. Inocentul joc al copilor din cîmîtirul pustiu și invadat de iarbă se chema într-un fel cutremu- rător: „ce gust au morții!“

Evocînd acest joc, Blaga îl integrează unui sens mitic (vezi „Geneza metaforei și sensul culturii“), insistînd nu mai puțin asupra frumuseții în sine a imaginii ca tip de *metafora revelantă* în cultura populară. Metafora revelantă în sens desăvîrșit.

Pornind de aici, din acest prag de sublim ne în- tremăm ce gust vor fi avut livezile în toamna de sînge a anului 1907... *

Am stat de vorbă adesea, în bărgane sau în sate de deal, cu veteranii supraviețuitori ai răs- coalei, bătrîni geruții de vreme, uscați de urgia necazurilor, niște rădăcini răsturnate de plugul aceluia an pe prispă caselor de țară sau lîngă por- țile gospodăriilor. Sint mereu mai puțin. Bru- ma lor de viață se reîntoarce pe pămînt. Pri- vindu-l pe unul din ei, moș Vasile Mereuță, stînd inert pe prispă și vorbindu-mi ca din morți, am avut o clipă spațma că rămîne definitiv inert, ca pămîntul — ca un carpe care face sînge dintr-un blîd, din blîdul moșului — o să-l sugă și ultima picătură de răsulare, ultimul reflex de soare în- florit pe obraz, ultima vorbă fierbîntă și glîlîlă. Dar ajungînd la povestea acelei primăveri, bătrî- nul s-a desmorțit. A înviat dintr-o dată. A primit în vine un singe glîlîitor și tînăr, în ochi o stră- lucire ciudată, ivite dintr-o energie atît de răsco- litoare că ar fi putut scula și pămîntul.

— N-a fost joacă, domnule — mi-a spus-o cutre- murat — a fost război. Război cu pusti și cu tu- nuri. Ne-am bătut două zile cu armata pînă ne-ă făcut una cu pămîntul pe tot. Fără alegere, ome- ni, vite, pînă și salcîișii l-au scos cu tunul din rădăcini.

Veteranul a trecut prin două războaie și l-a su- praviețuit pe al treilea. A participat direct la două conflagrații, cea balcanică și cea a primului răz- boi mondial, sau prin feciori a fost martor și al celei de a treia, nu mai puțin grozavă prin pier- dere și urgie. Dintr-o parte, se opreste însă numai la războiul celor două zile, desfășurat într-un sat din cîmpia Bărgănelului în primăvara lui 1907.

Se opreste la războiul care-l privea direct. Se opreste la un război de clasă care a cutremurat din temelii istoria modernă a țării, și care a ridi- cat-o la prestigiu de acțiune istorică — printr-un uriaș tribut de sînge — învățătura că nu se poate asigura înflorirea unei națiuni împotriva acelor care o fac, de fapt, prin număr și prin exis- tența lor activă pe acest pămînt.

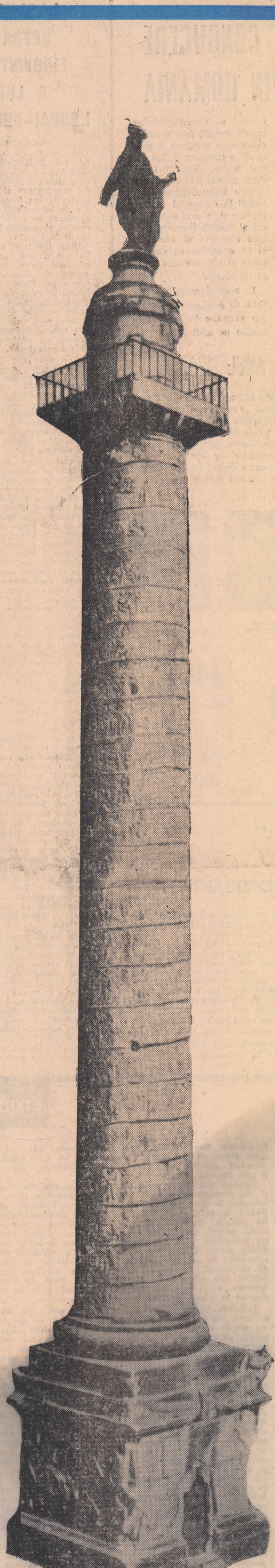
Nu sînteli țara fără noi! — au spus prin flă- cări și pojar cele citeva milioane de țărani care îmbrăcau cu minile lor cîmpile cu spice, cu fructe, cu turme.

Nu sînteli viață fără noi! — au spus aceiași țărani, ei care au plămădit flinta biologică a nea- mului, de la daci și pînă acum, care au dăruit hotarelor oaste, care au dăruit culturii limbă, care au dăruit viții istorice viii și morții ce ne leagă, prin generații, de trecut pînă în cel mai îndepăr- tat viitor.

Nu puteți face fără noi România!
Bătrînul a tăcut. Vor tăcea, rînd pe rînd, și celelalte glasuri ale ultimilor supraviețuitori, iar pămîntul va fi unit la rîndul. Ultima nepoată, din nu știu care an, ciripind jucăuș printre crengi- le prunilor din cîmîtirul satului, va relua pozele acel joc ce se cheamă într-un fel cutremurător „Ce gust au morții!“

Paul ANGHEL

(Continuare în pagina 11)

O copie a Columnei lui Traian va fi adusă curînd în țară. Monumentala sculptură în piatră — alături de vestigiile dace, celor de la Adam-Clisi, Voro- neșului și Coloanei lui Brăncuși — va întregi șirul cariatidelor istoriei și artei naționale.

PLENARA COMITETULUI DE CONDUCERE AL UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMANIA

In Capitala, la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” a avut loc marți plenara Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din România.

Președintele Uniunii Scriitorilor, acad. Zaharia Stancu, a prezentat, cu acest prilej, un referat privind activitatea Uniunii în anul 1966 și preocupările scriitorilor pentru anul 1967.

La discuțiile care au urmat a luat parte scriitorii Radu Boureanu, Fănuș Neagu, Alcu Ivan Ghilia, Eugen Barbu, Marosi Pe-

ter, Alexandru Oprea, Valeriu Răpeanu, Ion Lăncrănjan, Ion Bănuș, Szasz János, Dumitru Ignea, Nichita Stănescu și Alexandru Balaci, vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă.

Afît în referat cît și în discuții au fost analizate rezultatele obținute de scriitori în anul trecut, subliniindu-se că pentru îmbunătățirea în continuare a activității în domeniul creației literare este necesară o mai strînsă legătură a scriitorilor cu viața, o cunoaștere temeinică și pro-

fundă a transformărilor înnoitoare din țara noastră, reflectarea acestora în opere de o ținută artistică tot mai înaltă. Vorbitorii au făcut numeroase propuneri pentru îmbunătățirea activității în domeniul presei literare și în mod special în cel al criticii literare, care este chemată să analizeze și să orienteze cu competență și obiectivitate munca de creație.

In aceeași ședință Comitetul de conducere a decernat premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 1966.

PREMIILE UNIUNII SCRITORILOR PE ANUL 1966

Proză: **Laurențiu Fuiga**, pentru romanul „Alexandra și infernul”;
Poezie: Cezar Baltag, pentru volumul „Răstîrgeri”; **Ion Gheorghe**, pentru volumul „Nopti cu lună pe Oceanul Atlantic”; **Oscar Pastior**, pentru volumul „Versuri” (în limba germană);
Dramaturgie: Radu Boureanu, pentru poemul dramatic „Satul fără dragoste”;

Critică și istorie literară: **Vladimir Streinu**, pentru volumul „Versificația modernă”;
 Reportaj și publicistică: **Pop Simion**, pentru volumul „Orga de bambus”;
 Traduceri: **Etta Boeriu**, pentru traducerea operei „Divina comedie” de Dante;
 Literatură pentru copii: **Fodor Săndor**, pentru volumul „Piticul furios” (în limba maghiară).

„TRIBUNA”

— un deceniu de la apariție —

Sînt zece ani de cînd apare la Cluj (10 februarie 1957) săptămînalul Tribuna. Un deceniu de existență înslăveală în serviciul culturii noastre socialiste. Revista își propunea de la început să constituie o prezență activă în debaterile de idei ale epocii, să continue tradițiile glorioase ale publicisticii transilvănene, să le asociază elanurilor constructive ale prezentului, să fie într-adevăr o tribună a spiritului creator, să promoveze arta și literatura contemporană. Itinerariul străbătut cu pasiune și-a îngăduit să-i cristaliceze un profil și un ton propriu, să grupeze în jurul său un mare număr de colaboratori aparținînd tuturor generațiilor, să se înscrie — cum remarcă acad. C. Dăscălescu, într-un articol consacrat mo-

mentului festiv — „ca o contribuție de pret asupra căreia istoria culturii românești își va spune, iară îndolai, cuvîntul”.

Numărul aniversar al publicației clujene merita să fie semnalat pentru calitatea colaborărilor (inedite Blaga, Agărbiceanu, G. Călinescu, Tudor Vianu, articole, însemnări și poezii semnate de Al. Philippide, Mihai Beniuc, Ioanichie Oileanu, Ion Vlăsia și alții) și pentru elorului de a produce o imagine sintetică a drumului parcurs.

La inaugurarea celui de al doilea deceniu de apariție a revistei, Gazeta literară salută colectivul de redacție al Tribunei cu urarea de noi succese în activitatea viitoare.

I. Ghetie: OPERA LINGVISTICĂ A LUI I. BUDAI-DELEANU

Monografia Gh. Sîncal de M. Tomuș și Opera lingvistică a lui Ion Budai-Deleanu de I. Ghetie ne-au îndreptat, în ultima vreme, atenția asupra a doi reprezentanți ai Școlii Ardelenice. Ultima lucrare, un studiu de bună ținută științifică, abordează un sector mai puțin cercetat al moștenirii scriitorului de la Cămin.

Opera lingvistică a lui Budai-Deleanu a fost cunoscută, în cele mai multe cazuri, după prezentările descriptive întocmite de Al. Papiu-Iliarian. Neajunsul, provocat de necesitatea principalilor opere lingvistice, a fost semnalat de Ovid Densusianu care scria în Literatura română modernă: „Budai-Deleanu s-a aplecat cu studiu asupra limbii, dar partea aceasta din activitatea sa nu este mai puțin cunoscută, deoarece manuscrisele lui filologice, afară de câteva fragmente, au rămas netipărite. Nepărite au rămas și pină acum, dar cunoașterea lor nu este facilitată de studiul de care ne ocupăm, ceea ce în înseamnă că studiul face inutilă editarea lor.”

Ricuvările unei cercetări nefundate pe cunoașterea realității a manuscriselor, semnalate în trecut, au fost amintite și de autorul studiului. „Lipsa unui contact direct cu opera lingvistică a scriitorului a făcut ca unii dintre cei mai însemnați istorici literari să omită lucrări sau să comită erori în stabilirea filiației dintre diferitele manuscrise”. De unde se vede că studiul acesta își dovedește oportunitatea, interesul său fiind mai larg.

Lucrarea lui I. Ghetie încadrează problemele lingvistice abordate de Budai-Deleanu, în debaterile majore pe care o serveau. Scriitorul cel mai important al Școlii Ardelenice și-a pus, asemenea celorlalți corifei, opera istorică și lingvistică în slujba idealului de eliberare națională și socială a poporului nostru. Lucrările sale dezbate probleme esențiale ca: vechimea elementelor române, permanența sa pe teritoriile de bastion etc.

Capitolele Originea poporului român și a limbii române și Latinitatea limbii române. Examinarea etimologică a vocabularului și a structurii ei gramaticale pledează în sensul semnalat mai sus. Budai-Deleanu continuă, împreună cu ceilalți învățați ardeleni, pe coniar în afirmarea, de data aceasta cu mai ferme argumente istorice și lingvistice, a romanității limbii și a poporului nostru. „Românii sînt — spune Budai-Deleanu — cei mai vechi locuitori în Dacia și adevărații meșteri”, iar limba română — susține scriitorul împreună cu Petru Maior — este conținutul toarena latine populare vorbite în Dacia.

Un capitol special, compilat însă și de ceilalți, relevă serioasa cultură lingvistică de esență clasică a lui Budai-Deleanu, scriitorului fiindu-i propriu un: „Clasicism — de la ipostaza lui antică pînă la doctrina secolului al XVIII-lea — puternic colorat de formația raționalistă”. E amintit aici numărul mare de limbi cunoscute de el, unele foarte bine, ca latină și germană, în care și-a alcătuit chiar unele lucrări.

Note de Lectură

Autorul studiului semnaleză adesea convergența de opinii a lui Budai-Deleanu cu Petru Maior. Influența acestuia din urmă e admisă doar în amănunte, cei doi scriitori, se crede, au avut surse comune. Se subliniază, pe tot parcursul lucrării, ideile lingvistice noi ale scriitorului ardelen, precum și ideile comune spoii — rezultatul fiind configurarea personalității lui Budai-Deleanu, asimilată, fără discriminări, Școlii Ardelenice. Unele idei privitoare la limbă ale lui Budai-Deleanu nu mai sînt actuale, altele au fost erorii — toate însă dau măsura extraordinarului eruditii a scriitorului.

Un capitol analizează contribuția scriitorului la constituirea teoriei limbii literare. El vede în limba literară un mijloc de fapturi a marului relevant cultural pentru care pledează învățații patrioți ardeleni. Limba literară trebuia să se sprijine pe limba poporului, disciplinată de gramatică și îmbogățită prin neologismele diferitelor științe, dar care să aibă și formule de limbă consacrate de vechile scrieri, capabile, în sfîrșit, să depășească diferențele regionale.

Alte capitole tratează metodele deosebite, pozitive sau negative, în domeniul sistemului ortografic, gramaticilor și operei lexicografice.

Urmărirea ideilor e însoțită de semnalarea remarcabililor calități ale cercetătorului Budai-Deleanu. „Spirit pătruns de filozofia iluministă în mare măsură decît orice contemporan al său, el aduce în cercetările sale respectul nelimitat pentru activitatea rațiunii și pentru rigurozitatea investigației științifice”.

În lumina concluziilor cercetării sale, I. Ghetie e autorizat să fixeze pe Budai-Deleanu în familia unor cărturari iluștri: D. Cantemir, Ertade Rădulescu N. Iorga.

Lucrare densă în idei, imposibil de cuprins în aceste rânduri, studiul lui I. Ghetie se recomandă ca o exegeză care va fi des citată.

Iordan DATCU

Negoia Irimie: DOR DE INFINIT

Poezia lui Negoia Irimie este capricioasă, nestatornică încordată pe direcții mari sau fixată pe o mică poantă, pendulînd sprînzor de la „dorurile de infinit” ades invocate. Simpla familiaritate anecdotică, într-o dinamică perpetuă, agitată, înfigurată. De altfel, sigurul „infini” acceptat este, se pare, cel al mișcării. Poetul se află într-o nelămurită migrație, călător cu fiinta și cu gîndul, bolnav de paștima drumului, galopînd sau zburînd, trăgînd după sine „plasa deasă” a meridianelor și paralelelor, suind, coborînd, sălînd de pe pămînt de la un pol la celălalt. Își spune „fiul lui Iol”. E multă naivitate adolescență în cochetarea cu infinitul, în dialogul imprudent cu ideile sau în veletatea de de-

hologică. Fără a împărtăși graba cu care „postfața” de pe coperta volumului anunță „un prozator de analiză, de un cert talent”, vom remarca efortul autorului de a consemna mutaii suferite.

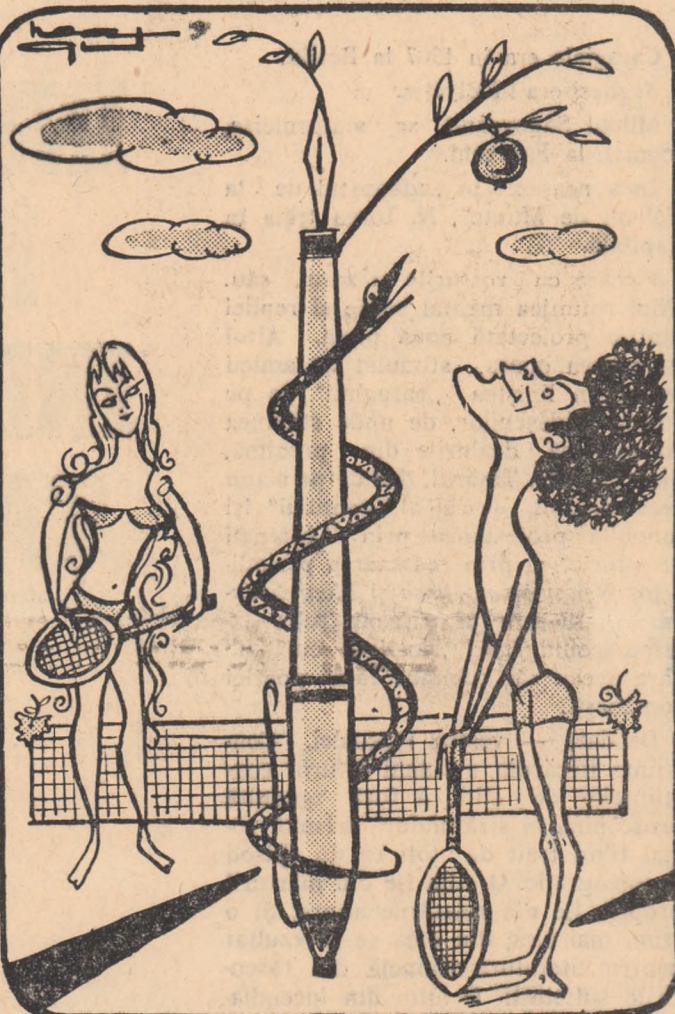
Majoritatea povestirilor au în vedere un „punct critic” din perspectiva căruia sînt redimensionate și reconsiderate sentimente și atitudini, gesturi și acțiuni care au deviat destul de erorilor. Autorul e cu deosebire atent la incompatibilitățile de structură dintre personaje, iar „cezul” preferat este acela al omului care se înșală asupra partenerului (partenerii) și, implicit, se autoînșală, se autotomistică. (În așteptarea trenului, întoarcere la tinerete, Domnișoara Cici, într-o iarnă). La un moment dat, eroul „se trezește”, are o prelungită criză de conștiință și efectuează un bilanț al erorilor, apoi, redreptat el însuși, la hotărîrea fermă de a călători un nou drum în viață, avînd grijă să-l ofere cititorului un final optimist.

Singura din acest grup de povestiri care fixează un reper interesant este Domnișoara Cici, drama femeii care trăiește poate ultima „mare dragoste” și care se înșală amarinc asupra bărbatului iubii. Domnișoara Cici descinde cumva din literatura romantică, e o înșingură bizară în așteptarea unui miracol care să-i modifice viața anostă, ce-nușie. Miracolul se produce, domnișoara Cici intră într-o zodie nouă a existenței sale, dar edificiul fericiții atît de tirziu dobîndite se dovedește fals: bărbatul pe care-l iubea este un pungaș, iar așteptarea sa e interesantă. Domnișoara Cici îl dă pe mîna militei, conștientă că a ratat și ultima șansă de a se realiza pe plan sentimental. Celelalte povestiri din această categorie introduc situații u-

Dumitru SOLOMON

avancronică

de NEAGU RĂDULESCU

MIRON CHIROPOL: „JOCUL LUI ADAM”

Gheorghe Buzoianu O SEARĂ PENTRU MAI TIRZIU

Debutul lui Gheorghe Buzoianu se produce sub semnul tendinței marcate a prozei tinere către notația psi-

cronica literara

DUMITRU ŢEPENEAG: „EXERCITII”

Se întîmplă uneori ca, laudînd un scriitor, să fi apostrofat: ce ţi-a venit în cap? E doar un înfîră alflat la prima carte. Dar criteriul estetic nu trebuie să coboare pînă la situația de a oscila în funcție de ultima aniversare. Să nu trimitem pe scriitorii foarte buni dar tineri după dispenze de vîrstă și nici să nu invocăm prea des juvenitatea subpermeabilității, la cei medierei. E bine ca delimitările să se facă din timp: operele rebotabile sînt fie strîns în clăi de fosfați trebuitori ogorului literar, cele superioare să fie cultivate cu subtilități de horticultură modernă. Am spus aceste lucruri ca să previn că voi acorda cărlor recenzate, pe cît îmi va sta în putință, un regim strict estetic, ferit de indulgențe sentimentale ca și de condescendențe infatuante.

Prima impresie în legătură cu exercițiile lui Dumitru Ţepeneag e asemănătoare cu aceea pe care un om matur o are privind la ora recreative mari în curtea plină de vesel vacarm infantil a unei școli. Vioiește, melancolic. Personajele acestor schițe formeză o mică armată de copii turbulente. Personalitățile de maladiile creată de tinerii prin cercurile vîrstoare (la vizita medicală de pîidă, evocă torturile puberale). Peste lumca lor autorul lasă să plutească un fir subțire de nostalgie tulburătoare. Amintire, dar mai ales Porumbela și Tîrnul cu păsări caracterizate maniera de investigație a universului infantil, specifică lui Dumitru Ţepeneag: ea poate fi formulată astfel: penetrație exprimată lapidar, învaluită într-un lirism transparent însoțit de discreție. Compunere în contrapunct, Tîrnul cu păsări, fixează în descrierea unui joc imaginea copilăriei: „Eram mici roșii, indieni și cow-boy ridicai în șar eram, puștile și pistoalele secerau fără milă, unii ne prăbușeam, dar asta era tot farmecul, ca la cinema. Soarele deasupra tîrnului era un clop, și păsările țîșnînd în toate direcțiile cu penele înroșite, explozie de pene, de clocuri, de ghiare. Bicicletele zburau la vale, tîrnul creștea mereu, era un urag care a acuzat păsările și noarele, dar mai erau și noi, indieni vîieți, veniți să le cîliberăm. Păsările se înăltau vestind victoria, unul în spatele celui alt

inconjuram tîrnul învins. Apoi urcam panta, asta era mai puțin plăcut, să dăm un nou asalt, pentru că eram indieni, și citeodată cow-boy nefricaiți călîrînd bicicletele, către alte și alte aventuri minunate”.

Vorbearm mai sus de lirism. El nu provine aici din efulune, ci din descripție (care nu e însă prolixă niciodată). Atitudinea autorului în naraja e reținută, dar paleta sa e bogată, permițîndu-i să vadă și să redea lucrurile în exerciții frumuseții lor ascunde. Realismul lui Dumitru Ţepeneag devine astfel feerie, peretele narațiunilor e spart de vitralii. Umilul căruț al lui Porumbela, țesut cu „sifoane verzi, roz, galbene, violete” devine pentru cititorul cu retină educată o adevărată obsesie cromatică, iar eroul, Porumbela, un fabricant și un vinzător de reverberații. La fel de persistentă e și imaginea peștelui-baletist (din schița Peste mori); el vine searînd de seară la fereastra unui copil (cu fantezie!) atîngînd sticla cu botul, dansînd în văpaia lunii ca într-un imens acvarium.

Judecînd după jumătate (sau chiar mai mult) din numărul schițelor cuprinse în volum, Dumitru Ţepeneag se apropie de un anume realism, spre care îl îndrumă de altfel observația exactă, pătrunzătoare, ca și stilul detașat, neutru. Am spus un anume realism, pentru că din stratul de fraze cenușii, precise, eliptice, sar deodată limbile de fe ale unor imagini picturale, pentru că scriind în genere „obiectiv”, uneori autorul ridică totuși cu precauție eluza subiectivității, atît cît să poată trece o pînză subțire de lirism. Tîrînd acum seama și de celelalte schițe ale volumului, profilul artistic al lui Dumitru Ţepeneag se modifică în anumită măsură. De la un realism, pe care l-am numi feerie și liric, scriitorul trece la o proză fantastică și absurdă. Treccrea, s-o spunem din capul locului, nu coboară nivelul literar al volumului. Dimpotrivă, în anumite zone, îl saltă. Realismul nu dispare din această categorie de schițe, dar în chiar momentul în care el jubilează, scîndî din zeci de notații tăioase, se simte în siguranță și se contemplant satisfăcut pe sine, fantasticul inunda brusc întreg planul narațiunii. Altciori, realismul alunecă imperceptibil pe firul ambiguității epice în omiric. Uneori colajul de realism și fantastic nu izbutește, e strident (Aripi și roți). Sau alt exemplu: schița Pentru un album, în care procedeul e seismic, ducînd la ratarea intenției. În alte dați rezultatele sînt interesante și nu de puține ori autorul obține efecte puternice. În povestirea La fotograf (în care psihologia și tonul infantil sînt notate cu o remarcabilă acuitate) mirii, prins în chenarul rubedeniilor și stopați în fața unui aparat fotografic, se înalță încet, încet, periferînd planului și acoperînd, spre cer, Sentimental absurdul nu provine aici din faptul în sine, cît din reacțiile personajelor asistente, necăjite ca de o năzbîite, și nicidecum ultime ca de o minune, de senzațională excursie nupțială în azur. Dezinteresul bărbatului față de soție, stingerea iubirii, produc o catastrofală scădere a staturii: femeia devine cît o păpușă. Micimea sentimentelor produce în plan fizic liliputanismul: femeia are acum exact dimensiunea însemnătății ei diminuate. (Confidante). În aceste două din urmă schițe procedeul e totuși prea vizibil (punerea în termeni proprii a unor expresii figurate: a fi în al nouălea cer de fericire, de ex. etc.), intrusiunea fantasticului prea brută. Calitativ superioare sînt prozele, precum Peste mori, Arie pentru trompetă, Icar. La noi în curte, în care insolitul pătrunde în real print-un impuls ingenerat mai delicat. Un pește mort „mare cît un om”, zvrîlit ineplicabil de-a lungul trotuarului, incită în pionieri matinali nedumeriri obtuze și apetituri culinare. În noi însă o neliniște surdă, prelungă. Povestirea Icar e construită pe o voită con-

fuzie de planul (realitate-ve), cu un echivoc inextricabil în fire. La noi în curte e un exercițiu kafkian ce poate fi notat cu notă mare, remarcabil prin ceea mișcare ezitantă, vicleană, de înaintare a terifiantului în baanal. Narațiunea începe intenționat prozic, fixîndu-și locul acțiunii într-o curte de mahala cu colozatori juxtapuși în camere care apropiate pentru că mîruntele certuri să nu se fiină lanț. Într-o zi însă apar în această curte trei tineri îmbrăcați aioida, în negru, ca niște gimnaști. Făcînd tot felul de exerciții la bățutor, îl rup; tot ei vin însă să repare, dar lucrul ține disproporționat de mult și la urmă din bățutor iese un fel de spinzătoruș. Sfrîștîl povestirii își surprinde pe cei trei gimnaști misterioși în fața ferestrei poveștorului cerînd o incuviințare. Incuviințarea de-a-luce pe acesta la eșafod? Scriitorul s-a inițiat ca puțin alții la noi în arta dificilă a duplicității epice. Dar în formele acestor arte, care au sînt mimetice decît într-un singur sens: că transcriu o experiență proprie gravă și poate că profundă, Dumitru Ţepeneag toarnă un conținut.

HORIA PĂTRAȘCU: „INTUNERICUL ȘI PROFESOARA DE PIAN”

În mod oarecum paradoxal, Horia Pătrașcu reține ceea ce e difuz și inobservabil, lăsînd în schimb să-i scape ceea ce e consistent și frapant. De exemplu, el „prinde” stări sufletești efemere, nu însă și tipuri, caractere, profunzi. Acestea, cîte sînt, se decolorează repede pe pînză memorie, persistă însă senzațiile vagi, sentimentele: așteptarea (Acasă la dragoste), oboseala (v. schița cu același titlu), singurătatea (Cei ce ajung la poalele muntelui), presiunea iubirii (Aproape de rău), gelozia (Cimpia). Pe suprafața narațiunilor din volum aceste etate dăme se întîmpînesc, devin vizibile ca aburii răsuflării pe sticlă.

Proza lui Horia Pătrașcu, neepică, lipsită de acțiune e făcută din „nimicuri”, din fulgurații analitice, obiecte și gesturi mărunte, notate impersonal. Scriitorul are destulă finețe pentru a putea denumi cu aproximație și sugestiv lucrurile indefinabile, fenomenale de granită, ca să le spunem așa, el „vede” obiectele, le vede chiar exact, dar nu le reține (cu unele excepții), decalcîndu-le cu creion prea subțire. Obiectele, personajele, se estompează pe măsură ce atmosfera narațiunii respective capătă irizări specifice. Fiecare schiță e mai înfîi de toate atmosferă, o mică nebulosă. Ceea ce e mai vag în ele, le dă nota particulară. În dispersiunea atmosferei generale autorul degajă stări sufletești difuze, pe care încearcă să le cristaliceze în semnificații ceva mai consistente (dar nereușind uneori altceva decît fraze didactice). Prozei lui Horia Pătrașcu îi este caracteristic un anume vaporișm.

Dacă amănuntele se surpă în aceste schițe, un sens general se salvează. E sensul pe care îl indică atmosfera pregnantă, sugestia intensă a stărilor psihice. E sensul vieții. Căci cele mai bune proze ale lui Horia Pătrașcu au meritul de a da iluzia și senzația vieții.

Dintre schițele volumului, două sînt complet depășite de celelalte: e vorba de schițele Fuga, incleiată în pasta fluidă a unui optimism zmeuriu, și O fată a descoperit marea, în întregime inundată de un alegorism prețioș, fad. Eroina, cum se întîmplă de obicei în compunerile mimetice moderne, e frămîntată de probleme ieșite din comun, cu totul deosebite; ca voiește, nici mai mult nici mai puțin, „să înțeleagă marea”. Celelalte schițe sînt cel puțin onorabile, iar unele din ele (Cei ce ajung la poalele muntelui, Aproape de riu, Sala de așteptare, Oboseala, Intunericul și profesoara de pian) sînt de-a dreptul foarte bune prin micul lor palpînt de viață, prin ael ansamblu de zeci de mișcări mărunte și sigure cu care autorul prinde o atmosferă volatiliză sau o stare întîmînză fugară. Granița pe care M. N. Rusu o fixează la p. 113 (....talentul lui Horia Pătrașcu, dacă nu există în cele 113 pagini discutate pînă aici, atunci, spre surprinderea noastră, el subsistă în cele treizeci și cîte poate ca mai rămas”) e complet imaginară; precum imaginară e și „bătălia dintre inger și balaur” (1) pe care i-o atribuie lui Horia Pătrașcu: toate, năzăririi ale unui metaforism permanent grizat.

Schițele lui Horia Pătrașcu sînt ca niște corpuri fumigene, vîndînd atracția spre volatili, vaporoși și încert a acestui scriitor „stratosferic”, de talent incontestabil.

Valeriu CRISTEA

AL. ANDRIȚOIU

Ilustrații de FRANÇOIS PAMFİL

COLIND

Doamne cit de iarnă ni-e!
La plins proaspăt de lăcuferi
câte zori întoarnă-ne
Clari, chiverniști și teferi!

Am văzut ce ni-a mai fost:
duh de taină-n căzătură,
ingeri vechi cu zborul prost
și cu sufletul la gură.

Ne-am suit a colindă
sus pe poacul omenirii,
sorcavind cu inima
piinile și trandafirii.

Prin religii colindând
am ajuns la adevărul
că sint mari pe-acest pământ
omul, aurul și mărun.

Osana. De n-ar mai fi
și mai fie-n sînge moarte
și cînci ligi de bucurii
prin viață să ne poarte.

Doamne primăvară ni-e!
Ca în Mai de albi sint merii.
Inimile fă-ni-le
semn herald al primăverii.

Auzim cum grîne cresc
peste toată România,
cum sărutul îngerească
câte cer și crește glia.

Punți de aur aruncînd
peste vreme, peste fire
iată ne-am trezit cîntînd
plini de nea și de iubire.

ROȘU

Străvechi neguțători de veche purpură
Și zei ce iscă aurora-n cer
Și singele le arde și le murmură.
Și roșul de pe înroșitul fier,

Carminul și coralul mării sudice
Și minul de aluminiu pur,
Și buzele fecioarei blinde, pudice
Și roșul cîntec trist de trubadur.

Și trandafirii Persiei floride
De la Șiraz și pînă-n Ispahan
și-amurgul ce-l închide și-l deschide
rubinul unui rege castelan.

Și rana, rana care nu se-ndură
Să uite sabia și brațul laș,
și-ncinsa mult scînteietoare zgură
dintr-un cupțor păgîn și uriaș.

Și-un strigăt roșu cu profund oprobriu
și lenea din garoafele cu sori,
și macii cu vedenii lungi de opiu
și rodia cu-arome și splendori.

și mandarina galeșă pe-o mină
și-apoi chencarul dintr-un calendar
cu sărbători mereu la îndemînă
și cail murgi izbîii de bici barbar,

și tot ce are mult mai roșu firea
din macocosmos pînă la atom,
mi-a decantat în roșu cerc iubirea
și-n roșu iad urîrea mea de om.

LUI ION HOREA

Îmi e frig de-o vreme-ncoace și mi-e
toamnă,
dragul meu. Si-s rece ca un diamant.
Nu mă mai sărută-n taină nici o doamnă.
după polca veche, la vreun ceoi dansant.

Semăn cu Ardealul tot mai mult la față,
vîrstă adîncită ca un fost podic,
cu tăieri de ape-n trista-i suprafață,
cu tăieri de vînturi pînă la pietriș.

Undeva departe de mai vîd
și-n extremitatea zării, munții nișii
ca niște fantome lungi și marmarene
peste care stele par priviri de linșii.

Lacrima de-o vreme-mi este mai sărată
decît marea, decît lacul asfaltit.
Însăși poezia-mi pare presărată
de nisipuri albe, ca un fîrm poprit.

Cite-un sol sosește-n zori și-ascultă
Inima de bate încă sau a stat,
cu-o ureche rece, aspră și acuită.
Nu știa ce e. Poate că s-a întimplat...

Poate se întimplă... Cineva, prin mine
cîntă trist și-asează alte cărămizi.
În grădiniaria mea mai sint stamine,
pe cînd în livadă au sosit omizi.

Putred de mireme mi se surpă gardul,
vrejurile mele somptuoase cad.
Numai umbra sare-n salt ca leopardul
peste-acest prea șubred și prea rece vad.

E o făcătură, poate, Răzburarea
pentru prihînirea stîrpei de demult,
cînd se îngustește chinul tă zarea
cătore mine. Miine am să mă ascult!

Limba-mi păcătoasă cîntă alte arii
din folclorul unor stâlpe semînții: —
N-am mai fost pe-acasă din motive varii
să ascult cîntarea-n mîni, din spre cîmpii.

Pun pe frunză apă să-mi aștern ogîndă
sub căutătura mea de om din cin
și de-odată apa umblă suferindă
Răsfîrîngînd o dalbă trimbiță de crin.

Tu cunoști, desigur, cărturari și medici,
pune-o vorbă bună deci pentru-un amic,
gata să primească aloeș și predici
precum pacientul cel mai de nimic.

Poate pe rețetă se va scrie cura
de-a pleca, în țară-n munții de apus,
ca Rousseau să soarbă însetat natura
dintre care-n lume ar fi fost adus.

Dă-mi deci Maiul florii, ciresarul dulce,
simburii din carnea fructului oprit,
ceasul care vine-n sînge să se culce,
gardul tont și pragul ce m-au mărginit.

Dă-mi folclorul nostru cel adevăratul,
bun ca o zăpadă, ca un hidromel,
fă-mi din cer cornișă și din floare patul
ca să simt că Timpul nostru el e el.

Să mă fac același care-am fost odată
om de la obîrșiși către nesfirșit,
iar de-n steag voi pune ciucure sau față,
dă-mă la o parte. Anatomia sit!

CU TOAMNA

Ne-duce steaua toamnei turmentații
de aur pitocit, sub Bachus-domin,
prin sînge bănuim străvechi libații,
obroșii curg ca mierea, de nesomna.

Voi pune îngădîre gurii mele,
cu-aramă țigănească și cu fier,
ca nu cumva însetoșat de stele
să-mi stîmpăr setea absorbînd din cer.

Apoi voi rupe îngădîrea gurii
ca după un sărut leproș și slut,
și, în alesăturile naturii,
voi săruta o amforă de lut.

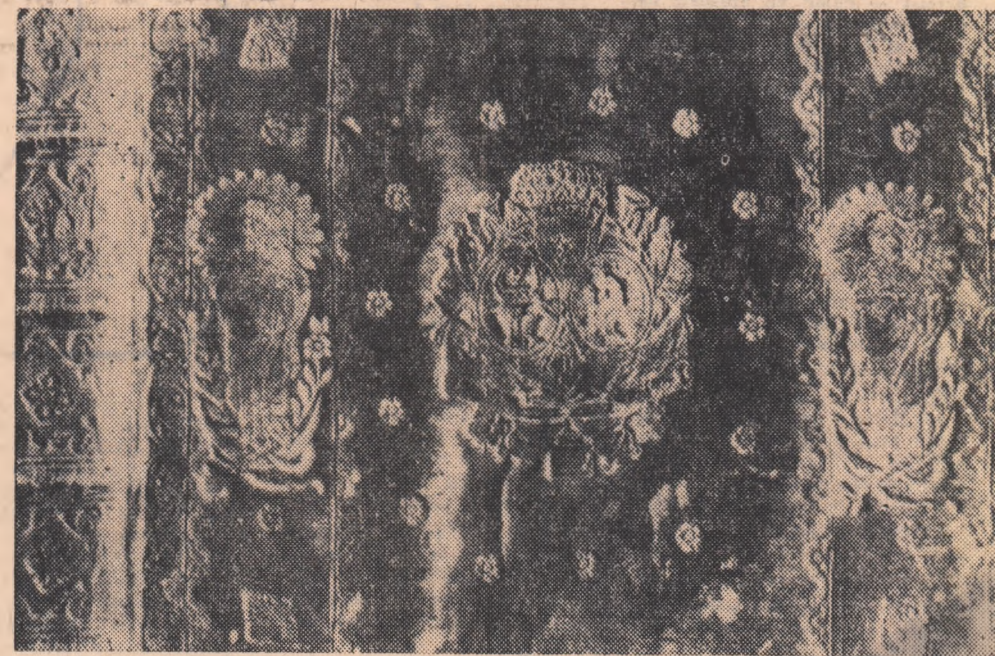
Sireată, luna peste miini ne cade
ca o cătușă strîmbă de Brumar.
Dar noi avem tot cerul în pahar
și-ncînci de vin vom scrie rubalade
cu toamna-n trup ca-ntr-un celar stelar.

cronica chenzinei
PUȚINĂ
SURSOLOGIE

În *Literatura română premodernă* (București, 1964, p. 161) am semnalat traducerea lui V. Gergely de Csokotis, *Omni de lume*, publicată la Viena cu litere latine în 1819, care nu-i dect faimosul manual de comportare cu oamenii, *Über den Umgang mit Menschen* (*), apărut fatia oară la Hanovra în 1788, de baronul Adolf von Knigge (1752—1796). Autorul acestei cărți odată foarte răspîndite, pe care Csokotis, „teolog absolut din diocesa Muncaciului” o traduce — și pretinde el — adăugă, a fost un partizan al revoluției franceze, un adept al filozofiei luminilor, membru al lojei „iluminatorilor”, poreclit „Das Illuminat”, Demokrat und Volkserwecker (demagog) Baron von Knigge” și a scris numeroase romane, piese de teatru și pamflete din care se citează romanul umoristic *Die Reise nach Braunschweig*, un roman autobiografic, apoi Benjamin Noldmanns *Geschichte der Aufklärung in Abyssinien* (1792), *Die seligen Herrn Etatsrats von Schanjslopf hinterlassene Papiere* (1792) și *Joseph von Wurmbrand* (1792).

Ceea ce-l interesează pe Freiherr von Knigge în *Purtarea cu oamenii* (*Omni de lume* în tălmăcirea lui Csokotis) este așa numitul „spirit de conduită” (în franceză în original), buna cavintă „gratia” și „blîndetea” în comportare, după cum interpretează traducătorul român, „christoistia” în termenii de mai tirziu și lui Anton Pann. Latura aceasta a pedagogiei nu era neglijată în secolul luminilor, după cum nu fusese neglijată în evul mediu și în vremea renașterii (*De civitate morum puerilium* de Erasmus, *Il Cortegiano* de Baldassare Castiglione). Evident, sfaturile baronului german nu sint nici ele de ordin religios, fară să fie totuși contra comandamentelor sacre. Sint consiliile de bun simț, deduse din experiență, precum acestea: „Nu face prea mult pentru aproapele tău, căci oamenii se feresc de binefacătorul exagerat ca de creditorul pe care nu-l pot rambursa”. Reguliile privesc pe sot și soție, îndrăgostii, femei, stăpîni, valeți, oaspeți, invitați, amici, preceptorii, elevi, priinti, nobili, bogati și săraci, curteni, savanti, artiști, clerici și reflectă binecîntele, tipurile și raporturile sociale ale epocii, figura, de pildă, pe care o face un nobil de țară la curtea prințului său, ori, invers, un curtean priete gentilomii rusiei. Avem și o referință la profesorul savant care nu reușește să amuze un public ce l-a invitat în acest scop. După opinia lui von Knigge adesea oamenii sint luați drept ceea ce trec, este necesar deci să ne ascundem slăbiciunile, să ne disimulam, fară, pentru asta, a ne preta la laudăroșii și minciuna, ca să nu fim taxați drept vanitoși și mitomani.

În monografia sa despre Gheorghe Lazăr din 1924, G. Bogdan-Duică, om de mare eruditie și căruia, cum zice C. Călinescu, îi cădeau numaidecît sub ochi izvoarele, stabilește cu precizie că scrierea *Învățăturile morale ale lui Gottlieb Ehrenreich* pentru băieți este traducerea cărții lui Johann Heinrich Campe, publicată prima dată în 1777, *Sittenbüchlein für die Jugend in den Städten* (*Cărțile de morală pentru tineretul din orașe*), retipărită în 1802, anonim, la Sibiu de Martin Hoemeister și care mai fusese tălmăciită o dată și pu-

hlicată anonim la Sibiu, de Moise Fulea, după cum informează dizertația despre tipografiile românești în Transilvania a d-ruilor Vasile Popp, sub titlul *Cărțile năruurilor bune pentru tinerime*. Autorul, Johann Heinrich Campe, a trăit între 1746—1818 și a condus după Basedow un institut filantropic la Dessau, fixîndu-se apoi la Hamburg, unde și-a scris și tipărit principalele sale opere pedagogice și scrierea de ecou, *Descoperirea Americii*.

Campe e, ca și von Knigge, un iluminist, raționalist, deducînd moralitatea din inteligență și calcul, considerînd pe Cristos „adevărul om”, iar pe reși un ungi de Dumnezeu, ei aleși conform unor trebuințe sociale. *Învățăturile morale ale lui Gottlieb Ehrenreich* scot în evidență omenia, împotriva oricărei discriminări rasiale. Copiii adunați de vecinul Gutwill ascultă istorisirile intelptului Ehrenreich despre biblicul Iosif și frații săi, despre Menenius Agrippa, despre discretul Papirius, despre Androcle, prietenul leului căruia i-a seos un spin din labă (ultimela din *Napțile atice* de Aulus Gellius). „Nota sentimentală nu este exagerată” — apreciază G. Bogdan-Duică, numind pe Ehrenreich o dată așa și alăturați Ehrenreich, chiar în citatul din Campe („Nu de multă vreme, dragii mei copii, trăia un drept bărbat, cuminte, care se numea Gottlieb Ehrenreich”).

Tot Bogdan-Duică a susținut că în cuvîntul lui Gheorghe Lazăr la înscunarea lui Grigore Chica Vodă, din 30 iulie 1822, aluzia la americanii cotropiți de spanioli, ca românii de fanarioși, vine din lectura operii lui Campe, *Descoperirea Americii*, iar încercarea de filozofie asupra istoriei din cartea teologului iluminist raționalist (wolfian) Sigmund von Storchenau, *Die Philosophie der Religion*, apărută între 1773—1781 și pe care Lazăr o posedă în bibliotecă în ediția din 1807 (*Catalogul bibliotecii lui G. Lazăr după cărțile aflătoare în Biblioteca Academiei Române* la G. Bogdan-Duică în monografia citată, anexa XVII). „Discursul începe, scrie Bogdan-Duică, cu reala și necesara antinomie a binelui și răului, pe care omul începe a le cunoaște „în sine” din pruncie, apoi din istorie, din legile omenirii. Și unul și altul există în sine; dar se prefac, „se schimbă”, unul într-altul: binele în rău, răul în bine. De la rău spre bine este sușul; din culmea de mărire și avere începe căderea, căci „iată tocmai aceasta au pricinuit drăpănarea împărăției elinilor” și a romanilor și a lui Napoleon Bonaparte!”

Alte izvoare posibile ar fi după G. Bogdan-Duică opera lui Gicco *De finibus bonorum et malorum* și scrierea lui Kant *Die Religion innerhalb der Grenzen der reinen Vernunft* (1793), de unde poate expresia an sich (în sine). Fundamentaia rămîne totuși influența lui Sigmund von Storchenau.

„În continuare, comentează Bogdan-Duică, Lazăr arată cum răul (de ex. sărăcia) provoacă munca și binele (de ex. bogăția); cum măririile se dărîmă; cum pasiunile dau o mină de ajutor pentru ca „roata veacurilor, roata sorții omenesii” să se alecătuască din aceste sușuri și coboșii, coboșii și sușuri; cum istoria este un șir de astfel de roți”.

Cuvîntul lui Lazăr figurează în anexa XIV a monografiei, de unde extragem două pasaje caracteristice în sensul argumentării autorului:

„Dar pentru că răul este în sine rău, de aceea cit putem ne ferim de el, și binele pentru că în sine este bun, ne silim să-l căpătăm. Însă de multe ori răul se schimbă în bun, și bunul în rău... Tot cel ce se înalță acela poate cădea, că cel de jos n-are unde să căză, și cu cit sușul mai înalt este, cu atît mai vătămătoare, mai cu durere, și vindecarea mai tirziu, căderea...”

„...Sărăcia este muma păcii, după aceea iar începe pacea a aduce odihnă, odihna chiverniseală, aceasta averi și bogății, pînă cînd iar ajunge acolo de unde am început, care lucru s-a văzut și se vede nu numai la numitele stăpîniți, ci și la alte case mai de jos. Și aceasta este roata lumii, roata veacurilor, roata sorții omenesii.”

În anexa XV Bogdan-Duică dă și un fragment din *Philosophia der Religion* (vol. III, p. 7—8) de Sigmund von Storchenau sub titlul: *Despre deosebirile primordiale ale binelui și răului*.

„Binele universal al oamenilor este grabit prin anumite fapte; prin anumite fapte distruș; căci, fară nici o îndoială, el depinde de practica unuia și de abținerea altuia; oamenii sint pe alt de fericiți, pe cit pot să se străduiască sub luna. Iubirea, credința, blîndetea și așa mai departe țin de prima categorie; ura, perfidia, falsitatea, violența și așa mai departe de a doua...”

D. Popovici nu aduce nici o informație nouă în legătură cu filozofia lui G. Lazăr în *La littérature roumaine à l'époque des lumières*. În materie de identificare a surselor, Bogdan-Duică era neîntrecut.

AI. PIRU

*) Din *Steaua*, XVI, 1965, nr. 9, p. 122, aflu că despre modelul lui Csokotis, baronul von Knigge, știa și Alexandru Duja, care, desigur, numai din întimplare a publicat știrea la un an și ceva după mine.

GEORGE LESNEA

UN SOLDAT MORT

Sub cerul roș; sub cerul cort;
Lumina-i zdrențuită haină...
Pe-un cîmp de luptă vîd un mort,
Un jalnic mort, soldat la port;
Pe care nimenea nu-l cîină.

El zace-nîns cu fața-n sus;
Cu casca spartă într-o parte.
În griu de cur doarme dus;
El doarme dus sub un apus,
Sub un apus purces din moarte.

Alături zace arma lui;
În baionetă-s ghimbi de raze.
Cum de-i aici? A fost al cui?
O, el acum e-al nimăni;
Sirivî ca masca lui de gaze.

Nu-i nici un zvon; nu-i nici un pas.
S-apleacă spic, un spic s-apleacă.
Soldatul zace-n crud popas;
Ca șobolanii de pe-un vas,
Făduchii de pe dînsul pleacă.

E în fîntînă de răzbel;
Bidonul, ranita, lepata;
Bocancii de buzor par noi.
Din carnea buzelor lui moi,
Se-nfruptă muștele de-o gata.

În loc de candelă, acum,
S-aprînde glasul unui greier.
E casca spartă de-un dum-dum...
Nu se uită! Să nu vezi cum
Dau viermii roete prin creier.

M-apropii totuși și privesc...
Privesc... privesc... Dar ce s-arată?
Ce lucru groaznic deslușesc,
Încît deodată-ncremenesc
Și-un frig mă scutură deodată?

Deodată vîd că mortu-s eu...
Vai mie, vai; ce hău mă poartă?
Sint mortul eu... e trupul meu...
Cum oare voi gîndi mereu
Cu căpățîna asta spartă?

Și mina mea cu pumn închis;
Cum s-o ascund să nu se vadă?
Să nu se vadă c-am ucis,
Că am ucis un om, un ucis,
Că am ucis ca lupii-n pradă!

Urit, murdar, neros; sîinos;
Cu trei grenade la centură,
Pot sta sub soare luminos,
Cînd sint așa de ticălos
Încît și negura mă-njură?

Sint îngrozit, mă pierd de tot.
Un șarpe mi-a-ncelestă spînărea.
M-a încelestă un duh netot.
Ah, nu mai pot... Ah, nu mai pot...
Sint că mă-năbușă duhoarea!

Și mă trezesc... Sint viu, sint viu!
Îmi pipăi casca; fața suptă...
Sint viu! Și rid și rid zglobiu,
Deși-s închis ca-ntr-un sicriu,
În groapa jilavă de luptă.

CÎNTEC DE PAHAR

La Neamț e-un beci din vremuri vechi,
Bătrîn e pivnicerul,
Cu păr cărunt peste urechi —
Ține-n butoaie cerul.

Și vinu-l roș cum la Cotnar
În toamnă sint pădurile,
E dulce-un pic și-un pic amar,
Ca sub săruturi gurile.

Din fund de beci în căfăiel
E scos; lăsină țărînie,
Și-orbit de raza zilei, el,
La ochi își duce minile.

Osana! Poartă cu temi
Tot duhul moldovenilor.
Și ochii dulcilor femei
Arzînd sub straja genelor.

E plin de-odine necunoscut,
De cîntecul rapsozilor.
Să-l bem pre el ca în trecut,
Pe vremea voievozilor.

El amintește cu olean
Cînd dușă-i vremea slabilor,
De cînd la Neamț venea Ștefan
În fruntea pîrcăbailor...

LEGĂTURĂ DE CARTE LA „DIVANUL SAU GILCEAVA INTELEPTULUI CU LUMEA...” de DIMITRIE CANTEMIR. — IASI 1688 (detaliu) Biblioteca Academiei R.S.R. — Cabinetul de manuscrise, documente, carte rară.

RADU MAIER (Cluj):

Între stînci

CONSTANȚA BUZEA

PĂȘĂRAR

Neveșnică stă moartea mea
Într-un albastru blond planind
Și respirând ca muritorii
Cei neascuși de cer, ca norii,
Cu plante zile colora.

În vis mihi o frunte-naltă,
O zi de galben pășărar
În timpul plus se adânci
Cu oul minus pe hîntor,
Ce vulturul cerul va scorni
Din veacul vecilor solar?

Un om devine un papor
Cu păsări osemănător.
Din centrul cold al unui fruct,
Se vede soarele ce-l coace,
Se vede tulbură-nterupt
Un miliard de ani de pace.

E mult prea jos un miliard,
Zerourî cad, planele ard,
Dar fi-va un lingă unu
Și soare nou se va mișca
Adăugînd planetei Unu
Un cuib cu nouă pui de stea.

MINUS

Cînd dorm sînt orb,
Cînd mă gîndesc îmi pierd auzul,
Dar cînd iubesc și cînd rîmîn
Spre-a fi acolo unde pot
Alcătui un plus de mine,
Ce simțuri pierd,
Ce lume uit?

PE SOMN

Aflu zilnic ce e pacea fără să m-adăug ai,
Mă blestemă cu atîngeri roșii coamele de lei,
Într-un ritm de nu știu unde
Pașii mei se trag în umbră
Tu de ce te-arăți statornic
Cînd imaginea ta umbli?
Spune, ce să fac cu tine, nopții cum să te redau
Cînd pe somn se suprapune veghea celor ce
nu-l au?

RISCUL

Riscul, riscul, iată o frumosul animal
Înfășurîndu-și coada pe crengile de sus
Și nemiscat dormindu-și limba-n gîrb,
Lăsînd-o însă brusc în gol să cadă
Peste vreun muritor.
Riscul amețitor, pîndînd a fi
Un șarpe cald ce nu se răbdă-n sine.

Tu stai cu ochii-nchîși mușcînd din măr.
Ce păsărească poftă de visare
Cînd hrana și îndulcește-n gîrb,
Cînd oul nu e încă strîns în coajă,
Cînd nici perechea nu e refăcută.

Tu stai în siguranța gurii tale
Perfect glîndind la miezul desfăcut,
Zdrobind și simburii cu napăsoare,
Cu tot cu frunze și tulpini amare.

Ceva ce te-ar scribi să risc
Să-ți amintesc că vei muri?
Să te rănesc, sau poate un cuvînt
Brutal cu care să te murdăresc.

FRICA

ÎNȚELEPȚILOR

Adevăr nu spune frica înțelepților de moarte
Și femeile nebuna care nu se răgătesc
În bărbalți sau copii ce se-anunță de departe
Print-un șir de fapte bune.

Munții trebuie să aibă țolpi adinc înșingerate
Mie-mi trebuieșc altare și trei degete-nchinote.
O, dacă-o scăpa cu viață după sfința bucurie
A iubirii și a morții.

Nu-mi pot trece nevăzută sufletul dect în
plante,
Animalele refuză din instinct, zadarnic sîd,
Pîndînd nasieră ascunsă o nopțeteului led,
Nu mi se cuvîne nimbul animalului prudent.

Am vădit singurătatea, m-a durut mulțimea lumii
Cînd vedeam pășuni de munte presimțeam
dumnezeire.

Nu mi se cuvîne tihna celor ce n-o au în fire,
După moarte voi fi zgripor - vîntor cu pașă-n
ghiere.

Dormitînd în steme strîni și pe banii de sub mare.

ACOPERIT DE MÎNJI

Dar n-am fost dect un col închis în grăid,
Unde am sfîrșit poalele mele încete,
Unde mi-am golit urechile
De sunete vîrtoșice și poftă firești,
Ierminînd în contemplare
Oboseli tot mai rotunde din capul meu.

Dar n-am fost dect un col adormit,
Cu pielea sîrind de aripi și de spume,
Acoperit de mînji mîrînti din vis.

GÎNDURI

O, mamă a lui Hamlet,
Dă-mi trupul tău.

Tu care ai făcut să se desprindă
De hîne cranii fiului, rămi
Decapitată.
Fala albă pe care vei s-o vîd,
Nu o mai ai.

Acum, cînd tîm pe umeri
Alit de multe capete
Cout un trup.

Sînt gînduri,
Numai gînduri pe pămînt
Și nici un trup uitat,
Și nici un spectru amenințator
Dinspre credință.

FĂNUȘ NEAGU

Marea dormea sub bărci, trîndăv.
Pornită din orizontul verde,
briza suspina între straturile de
trandafiri albi și-n plopii care în-
chid plața în dreptul hotelului
Bellona.

— Saramura asta, zise bătrînul
Alf, începe să-mi facă greață. Juri
cî-i pregătită de bucatăreasa de la
cantina teatrală.

Întinse picioarele subțiri (stîngul
era mai scur cu două degete)
și ceascul vechi plesni pe
mîncol. Alf se sălta în sezan,
amarit, privi captura cu dușmănie
încredințată. Elatînd aproape
imperceptibil țesutul ascuțit, cu
păr rar, lipit pe temple, cu nasul
comărit, îngropat la vîrf de ne-
sfîrșite întințiri cu paharul, și
întinzînd mîna, cu degetul arătător
în formă de cange, spîntecă
plînă la capul ceascului.

Tolanția pe sezoan, Avia se
căsnea să-și lîpescă pe nas un
petec de lîtrie udă cu scuișat

— De ce-ati făcut asta? spu-
se ea. Vî-l ași fi cusut eu.

— Iubesc desavîrșirea, răspun-
se Alf.

Era supărat că nu-i asocia
pensia. Desfăcu brațele, vinjose
și țări în ciuda subțirilor lor, și
rămase tăcut, cu gura deschisă,
primind ca pe o binefacere briza.

— Pînă din Roma! spuse,
rîzînd, tînărul actor. Îți închipu-
pe semne, că aerul salin lustru-
iește dinții.

— Poate-ți cîmpesc două perechi
de palme! se-nfurie Alf. Ești o-
branzie și stupid ca un bivoli.

— Da? întrebă Alf, curioș.
Eu însă, cred că e numai excitat.

Rigo sta în genușchi, brunet
și masiv, Muzichii lui, premien-
tului sub pielea egal bronzată,
încreau un joc teribil, de relaxa-
re și umir.

— Vorhești prea liber, spu-
se el.

— Nu dragătu, zise Alf. Ceea
ce fac eu, se cheamă concetare.
Dar îți trebuie imaginație ca să
înțelegi asta. Și tu nu ai.

Rigo tuși nîșii în pumn și, lun-
gîndu-se pe burta, îl supăra pe
picioarele Aviei. Ea, fără să spu-
nă ceva, mișcă ușor talpile —
viețști ciudate, cuprînzînd o ac-
ceptare vibrîndă — și Rigo își
lipi buzele uscate de unghiile date
cu sîdel.

Donzereii de copii, în fundul
gol, grași, prăjiți de soare cu
degetele și gura mînjite de untul
servit la micul dejun, se pîșau în
marginile apei. Cel din capul stîr-
lui, rotoci și cu burcîl rozonat,
îngunchiase întro parte, încercî-
cînd parca să se feresească de două
fete, întinse pe saltele pneuma-
tice, lîngă cortul unui pictor mo-
dernist — culori vii aruncate pe
pînea de la izolată cu frunze de
arțar, și cu etichete ale unor ho-
teluri din stațiunii celebre. Un
suedez sau așa ceva — în orice
caz un nordic — îl înșira pe
un aparat cu celula înțepătoare. Se
cocoșase pe o scaun de agră și Alf,
privindu-l picioarele pîșoase, se
pomeni mîrînd o înfurătură.

Rigo credea că lui îi fusese
adresată.

— Am spus pînă din Roma
— și te-ai supărat, zise el. Dar
în preajma ta, toți spun asta.

— Iar încredă să îți scriboș.
Știi bine că nu i-am văzut nici-
odată.

— Marea o îngrozitoare satzi,
spuse Avia. Hai, isprăvit, și a-
nchidăm ochii și să ne gîndim că
sîntem în *Moartea la Venetia*. Sau,
mai precis, în laguna la Venetia.

— Da? Și cine-i Tadjio, așa
vrea să știu?

— Nimeni. A fost. Am avut
un frate care semăna perfect cu
Tadjio — Această materie lu-
minosă... Ați auzit de crima din
Constanța? Un doctor care...

— Un dement, rețea Alf. Tre-
buia împuscat pe loc. Fuga de
sub escortă, sau în genul asta.
O explicație, o motivare se gă-
sește oriunde, dacă vrei să cureți
lumina de timplici.

— Mai bine zis, un caz tipic
de inventiv sexual, preciza Rigo.
Tot una e, zise Alf.

— Dar nu se știe sigur dacă
vrut să ucida.

— Să-l împușcă! strigă bătrî-
nul. Și-ar trebui s-o faci aici,
pe plajă, în fața lumii. Pe plajă,
ca să-i pară și mai rău de viață.

— O! se scutură Avia.

— De ce, domnișoră? Sînt
sigur că-ți vrea să-ajuti la spec-
tacol. O execuție în zori. Asta
aduce public. După execuție,
ne-am sîm în automobilul lui Rigo
și am pleca la Balic, în Bulgar-
ria.

— Si de la Balic, în drum
spre Varina, ne-am oprit la hanul
ala al devierilor, adăugă Rigo.
Ti-amintesti, Alf?

— Aici! Alf, îi hîtat cu-
minte, e cald, am pus să se facă
focul.

— Sînt în mijlocul rîului, de-
sia mi-e frig, tu nu vezi? Am
plecat cu mașina, și ala, figuran-
tă ala obraznic, ala cu nutra
învelită în foia de staniol, vor-
bea de crime. Pînă din Roma!
Nu există crime perfecte. Detektiv
fără angajament care ținea la
aparatele de bord ca să-și facă
de cap, ca s-o cuprîncă pe Bar-
bara. Și uite, s-a rupt șoseana
și am intrat în rîul asta din de-
subțutul soarelui. Auzi, cine lasă
strîrile să înțelece peste soșele?
Nu vrem! Barbara! Barbara!

— Alf, prietene! gemu Iones-
cu-Soimu.

— Pînă din Roma! strigă ia-
răși Alf, și se ridică. Orbecînd,
apucă bastonul, îl înfipse în co-
vorul de plută, să aprînjie piciorul
schilod, și coborî în grădina.

Vrăbiile se mutaseră de pe clo-
potnișă bisericii în țelul din curtea
vilei, pe cer, norul în formă de
cîine se adunase în hăită — era
acum ca un mal de nori negri
în formă de cîine, cu buturile lu-
gite spre soare. — Iar pescarul

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

de la poartă frîmîta tutun în
palma, neliniștit, și pe mare se
clătina vînt verde, bărcile săltau,
scîrlînd, și pescăruși albi, întorși
din gropile cu hoituri ale stîpei,
tipau chemînd furtuna.

Alf atinse plasele ude și smulse
cîteva fire de zegras ruginite.

— Haieci!

— Așteci, domnule, zise pes-
carul.

— Moartea vine cu vrăbi.

— Nu înteleg.

— Nu-i nevoie, zise Alf. Tu
vinzi pește, eu vînd iluzii. Și in-

IARBA VINĂTĂ

Alf stia foarte bine că nimeni
nu vine la mare ca să trănească
sau măcar să accepte o nenoro-
cire. Acolo unde apa, pămîntul și
soarele se unesc pentru o aventură
supremă, glădul fîcărului dintre
noi, bolnav și umit, încearcă me-
reu doar speranța de aventură,
rarori glorioasă, dar veșnic în-
scrisă în carne.

— Ar fi groaznic, spuse Avia.
Dar Alf n-o auzi. Zise:

— Am jucat în fața lui rolul
omului de două ori mai bolnav,
vizitat elipa de elipa de moarte

— Nu mă interesează cum o
să mori, zise Rigo, cînd o
să mori.

imaginație. Noi doi, unii In-
tre-unul singur, am fi umit și-am
fi distrus scena românească.

— Trebuia să te ocupi cu al-
ceva în viață.

— Păi asta am făcut meru.
— Cum? întrebă Avia.

— Am visat. E o ocupație
dintre cele mai grele. Pentru cei
mai mulți, imposibilă. Adineuri,
vorbind, mă gîndeam cum o să
mor.

— Nu mă interesează cum o
să mori, zise Rigo, cînd o
să mori.

— Ești o maimuță care scîpă
în zăpădit arunca Alf, plin de
dispreț și se aplecă smucit spre
dreapta ca să smulgă suportul
de ziare, așezat chiar lîngă Rigo.

Atunci se produse incidentul a-
cela stupid și grosolan, ceea ce
neînțelegem regretabil, acum avea
să spună a doua zi directorul
hotelului, Alf, repezînd brațul,
îzbi în tava cu cafele cu care un
bărbat de la bar — pantalonii ne-
gri, cu vîșcuș de satin, haina
de culoare scoticoasă — fără re-
verere, ochii miși, cenușii, față
mică, de castor, obosită, barbă
îngustă, de un deget — încerca
să se strecoare către sala de bi-
liard de unde răzăbea, la inter-
vale regulate, zgometul bilelor de
fildes, lovite metodic cu tacul.

Trei cești zburară și se făcură
tîndări pe mochetă — lîngă A-
mei, băiatul, ridică picioarele
negri, cu vîșcuș de satin, haina
de culoare scoticoasă — fără re-
verere, ochii miși, cenușii, față
mică, de castor, obosită, barbă
îngustă, de un deget — încerca
să se strecoare către sala de bi-
liard de unde răzăbea, la inter-
vale regulate, zgometul bilelor de
fildes, lovite metodic cu tacul.

Trei cești zburară și se făcură
tîndări pe mochetă — lîngă A-
mei, băiatul, ridică picioarele
negri, cu vîșcuș de satin, haina
de culoare scoticoasă — fără re-
verere, ochii miși, cenușii, față
mică, de castor, obosită, barbă
îngustă, de un deget — încerca
să se strecoare către sala de bi-
liard de unde răzăbea, la inter-
vale regulate, zgometul bilelor de
fildes, lovite metodic cu tacul.

Trei cești zburară și se făcură
tîndări pe mochetă — lîngă A-
mei, băiatul, ridică picioarele
negri, cu vîșcuș de satin, haina
de culoare scoticoasă — fără re-
verere, ochii miși, cenușii, față
mică, de castor, obosită, barbă
îngustă, de un deget — încerca
să se strecoare către sala de bi-
liard de unde răzăbea, la inter-
vale regulate, zgometul bilelor de
fildes, lovite metodic cu tacul.

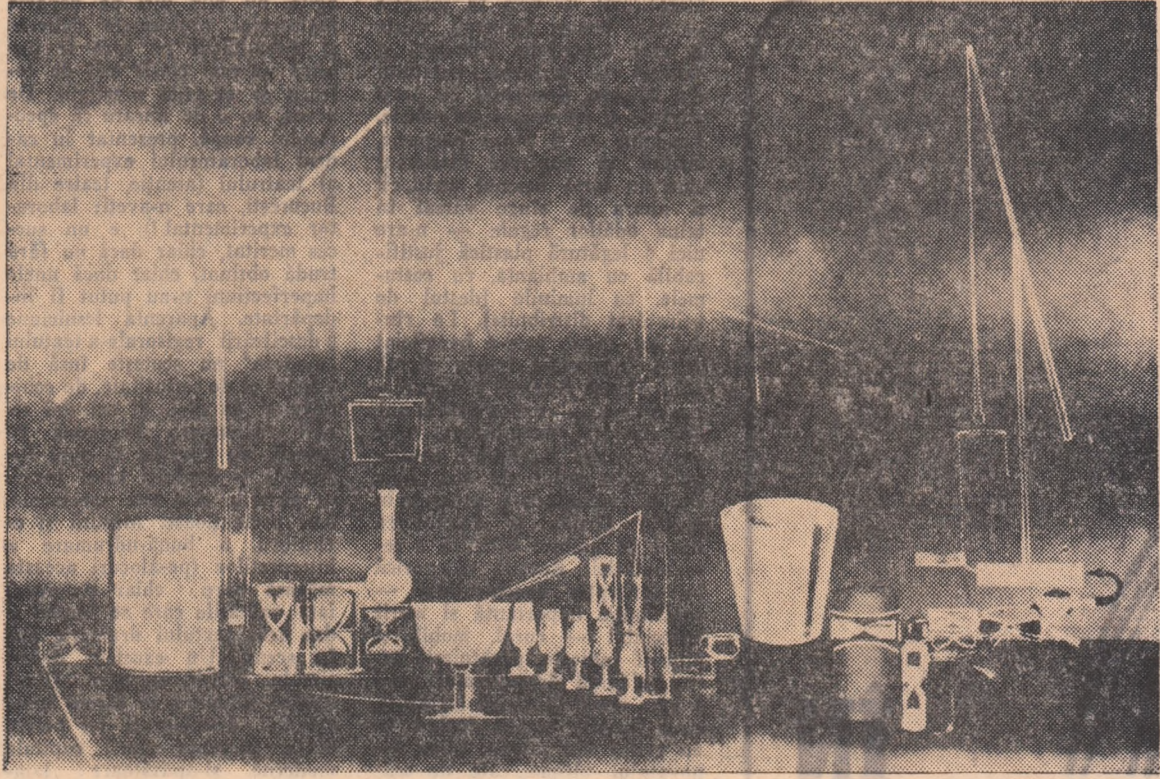
Trei cești zburară și se făcură
tîndări pe mochetă — lîngă A-
mei, băiatul, ridică picioarele
negri, cu vîșcuș de satin, haina
de culoare scoticoasă — fără re-
verere, ochii

ORA

Ora
Cind toate lucrurile oboseste de atita sens
Adorm pe el,
Ca sentinelele
Cu bârbla sprinjinită
In virful sulței.

Pereți, tavăni, cer și unives
Nu vă lăsați totuși prea greu
Pe mine.

Și eu mă mai țin într-un gând,
Ba într-un singur cuvint
Care-a și început să nu mai fie
La un capăt.

RADU MAIER (Cluj)

Finții. și timpul

GEORGE IARIN

A DOUA MOARTE
A LUI DON QUIJOTE

Călătoream în mine prin blonde peisaje,
sub luna sfîrscită de morile de vînt...
Călătoream în mine descoperindu-mi
trupul -
această muzică, adîncă, de pămînt.
Pîndeam o aventură, adîncă, de luptă
și-n timp ce Războiul necheza cumplit,
îmi sprînjineam cu mina să nu cadă
coiful în care multe stele-am bărbierit.

Mă-nconjură o lume de lucruri dușmănoase,
un unives domestic, mărunt și efemer,
dar eu știam că frunzele-a printese
iravăstite
și-n fiecare piatră se-ascunde-un cavaler.
N-avea însemnătate că îmi plesnea armura
și pelerina ruptă mi se țira pe jos...
Găsisem Poezia - o magică oglindă
în care păsări albe mă desenau frumos.

Indurerat sau vesel, purtam același zîmbet
în colțul gurii - aspru, ciudat, neiertător.
Eram delirul unui lung șir de personaje
trăite toate-odată de un singur actor.
În hanuri grosolane trăgeam cîte-un chef
strașnic
și cînteca de lume urlam plină în zori.
Pe vin și pe iluzii, pe vin și pe iubire
jucaam barbut sau rișca cu alți Rătăcitori.

Și iar plecam în mine călare pe mirloagă -
la pas print-o tristețe, la trap prin brațul
drept -
c-o inimă nebună înfiptă-n virful lăncii
și-o altă - generasă - adînc zădită-n
piept.

Planeta oboseste îmi adormea sub frunte
și silueta tristă mi se stîngea treptat

În negura pădurilor, în versuri și-n legende
ca-ntr-un desen albastru, naiv și estompat.

Dar mă ardea o sete de spațiu, dureroasă
Corăbii enigmatice pluteau în unives.
Războinice melafare mă provocau la luptă
sfîdîndu-mă din fiecare vers.
Cu ochii lor albaștri mă măsurau vulcanii.
Amețitoare, iarba sub tălpi îmi foșnea

Și într-o dimineață, smulgîndu-mă din mine,
ca o lacrimă albă în cosmos m-am prelins.

La început fu numai un dans fără contururi,
o nebulosă rece, de ritmuri și idei.
Prin haosul de umbre și flăcări violete -
melodii fantastice - pluteau genunchii
mei.
Electrice oceane îmi destrămau scheletul
și leasla gînditoare mi-o aruncau în larg.
Cu degetele minii stîngi vedeam cum
stelele
se prăbușesc în valuri și se sparg.

Pe-o scară fulgerată de trepte orbitoare -
cu ochii arși de sunete - mă călțoram
mereu.

Ca azvîrlite dintr-o praștie nevăzută
cuvintele pomeau în coiful meu.
Eram un lărm de singe asediat de fluxuri,
o insulă strivită de păsări și de nori,
din care gîndurile răbufneau afară
ca niște uriasi vulcani interiori.

Îmi zbirnăla prin aer lanca fulgerătoare.
Comete și luceferi se încrustau în scut
în jurul unui cîntec mă invităm frenetic
pe o orbită roșie în formă de sărut.

Ardeam troznind ca brazii uscați în miezul
verii,
mă zvircileam pe rugul cuvintelor, urlînd...
Dar în zădărnici, Băltîndu-și joc de mine,
ideile se transformau în mori de vînt...

Atunci spada vălăvăia în mîni,
Doi mușji frumoși și zdreaveni din unives
mă-au crescut.

Pe pieptul meu îndurerat tîrînd
își aduceau vacile blînde la păscut.
Foșnea pe mine iarba. Foșnea sub mine
larba.

Îmi tremurau pe șolduri copite dulci, de
cal...

Cu fiecare răsufare și iubire
treceam încet în regnul mineral.

Legenda e sfîrșită. Rămîne doar un
murmur
de iarburi amețite, ca mor și se nasc iar,
Rămîne doar o umbră romantică pe fondul
unui haotic peisaj lunar.
Am fost? N-am fost? Problema nu are
dezlegare.

Cuvintele-s mărunt și șterse mălurii...
Există totuși niște simburile de măr în lume,
în care peste-o mie de ani voi înflori.

Pînă atunci vocale, melafare și rime
mi se depun pe buze ca un polen alis
și iarba înțeleptă care îmi umplea gura,
e singurul meu cîntec ce are înțeles.
Nu. Nu-mi citiți poemele. Sînt numai
Invelișul.
Numai coperta cărții adevărate sînt...
Citiiți-mi ochii, singele, fruntea, scheletul,
trupul -
această muzică adîncă, de pămînt!

prevestitor de ploaie, pînă dincolo de geamanduri unde marea e curată, adîncă și se atîrnă de trup, grea de țepite.
Gînd îi ajunge din urmă, tocmai sosise lîftul. Avia lua șalul și nu-l primi să vină sus.
— Alf trebuie să se liniștească, iar tu îl provoci nenecetat și o să faci o a doua criză.
— Gîndul e carabină cu cuprins de soțbă pentru Alf. Atunci o să mă duc să bat popicele.
— Se zădărnicește aruncă bătrînului, peste umăr!
— Iar tu poți să te duci dracului.
— Avia trînti ușa, motorul se declanșă cu tunet, cabina începu să urce și Alf rosti furios:
— Gîndul e carabină cu cuprins de soțbă pentru Alf. Atunci o să mă duc să bat popicele.
— Se zădărnicește aruncă bătrînului, peste umăr!
— Iar tu poți să te duci dracului.

Singur în hala de lingă terenul de tenis, Rigo arunca bile de ebonită pe cărarea câmpului de parchet de stejar de primă calitate și strînsă solid între manșinele de beton neted, strălucitor. Popicele, clopote în formă de păpuși, asemeni unor sculpturi primitive, Rigo le vedea sub chipul băiatului cu care se bătuse Alf și îl ataca plin de rivă și de dușmănie. Din cauza puștii albe și a dobitocului de Alf călșea în gol în încercarea de-a o poseda pe Avia - și cine știe cînd avea să mai prindă o zi mîhărită și ploioasă ca asta de azi, zi ideală pentru făcut dragoste?... Bătu scurt și aruncă - dar bila se oprî în salteaș prînsă în două cîrlige la capătul celălalt al pistei, fără să fi dărimat ceva în rostogolirea ei vijelioasă.

— Totul pornește de la stomac. Te îndopi cu mînti de carne - cum o să ai precizie? Repara-ți întîi stomacul.

Era Alf. Nu-l simțise cînd intrase. Alf își bandajase mina și o ținea vîrtit în buzunarul hainei. Între dinți, o pipă goală.

— Pofim și dă tu, zise Rigo. Să te vad ce poți.

— Pînă din Roma. Cu stînga?
— Cu stînga, cu dreapta, cu piciorul, cu orice vrei. Poți să dai și cu pipa aia de lăutar. Dar știu că n-o să dai. Tu, cel mult, poți lua la palma un băiat care poartă o tavă-n mîini. Ești un las, Alf.

— Suport orice, Rigo, dar cu condiția să nu mă înveți pe deget inelul cu cheile mașinei.

— Perfect, zise Rigo, încalce-cînd manșina. Stau liniștit și aștept.

— Plouă drăcește, aruncă Alf.
— Înapoiază-te în cameră și culă-te.

— E frig... M-au sunat de la recepția hotelului să-l primesc pe băiat să-și ceară iertare.

— N-am vrsta, Alf. Se pune chestia de liniștit de vîrstă.

— Pot să-l fac să vadă cum arată o secolă pe dinăuntru. Una de corectie.

se taie sforile și să se coboare pînzele cortului. „Jos prelatele!”
„Tot așa urîse și cu o seară înainte cînd ne aduceau de la cul-leșul porumbului”, „jos din camionul” și „jos, pe pămînt, a-gezați turecești!” Era întineric, se proiectat farurile asupra noastră, ca să poată repara soferii cele două mașini intrate în groapă, și noi, două sute de înși, ge-deam pe pămînt, unul lîngă altul, ascuți, clești. Ionescu-Șoimu dormea cu bîrba în piept și cu palma apăsate pe ceașă ca să-l pă-trundă ploaia pe spinare. Ploua marunt și, dac-am fi stat în picioare, în primul șir, unul lung ca tine și alții mai lungi ca tine, noi, cei din spate, mici, prin jumătatea ta, sau de talie mijlocie, dar tot mic, am fi putut să ne cățărăm, să dispărem - întelezi? - și-a-tunci el a strigat „jos, turecești”, ca să ne sîrbă sub ochi și-n situa-ția aia nenorocită, cu mîi gîndeam că tot e mai bine de noi, pentru că stîm Jos. El ședea în picioare și puteau să stea așa toată noaptea. El și chiar au stat toată noaptea. Iar în dimineața cînd n-a răspuns unul la apel și el a intrat în cort, scîrțîndu-și cismele cu tocure femeiești - căci semăna cu o femeie, și unii chiar se jurau că e femeie, fiindcă avea pantalonii dinaintea netezi, dar avea și un smoc de barbă, ceea ce nu însemnă că nu putea să fie femeie, fiindcă s-au văzut și femei cu barbă, la circ, de pildă, sau în afara circuitului - și a leșit numai dect, strîngînd: „jos prelatele”, și prelatele au fost coborîte, colo, sus, în virful elhelșierii, sub cerul ala de plumb, cenușiu și umed. Atîrna spînzurat cel care nu răspunsese prezent la apel. „Ilei, ia uități-vă la ala, ne-a spus el, nu i s-a deschis parasuta” și s-a dus lîngă spînzurat și trupul mortului se clătina, parcă se silea să-și ia vînt și să lovească odată cu bocanul în mîna aia care putea să fie femeie, și cred că era de femeie. „Mă, de ce nu ți s-a deschis parasuta, ce-i cu tine?” - și l-a împuns între ochi cu un băi, exact cum a făcut ala cu țarul.

Rigo sări de pe manșina, în-cet, parcă studiîndu-și mișcările. — Les să fac o plimbare cu mașina, zise el.
— Pînă unde? întrebă Alf.
— Pînă într-un sat mai încoale - și făcu un gest cu mina, in-dicînd vag direcția. O faptă cu care am înțot azi dimineață în mare mi-a spus că e în satul ala un ghicitor care se uită un mi-nut în ochii tăi și-ți spune tot ce-o să fie cu tine.

— Merg, zise Alf.
— Nu, spuse Rigo. Ceea ce o să fie cu mine, mă interesează nu-mai pe mine. Iar ție n-are ce să-ți mai ghicească.

— Trecură - zise Alf - marea enigmă a fiicării om. De ce am lăsat-o pe fată aia să plere și de ce mi s-a întimplat tot ce ce mi s-a întimplat.

— Asta le știți singur.

— Pînă din Roma. Nu știu nimic. Sau știu două-trei lucruri, ceea ce e nimic. Tu, Rigo, dacă ar fi să te nașă la doua oară, ai

vreă să trăiești din nou ceea ce ai trăit pînă acum?
— Pe dracu. Nu m-am gîndit niciodată.

— Eu aș vrea, zise Alf, să fiu exact ceea ce ai fost tu pînă acum, și altul de acum încolo.

— Adică ceea ce ai fost tu de la vîrstă mea înainte.

— Nu, nu, altceva. Așa cum spui tu, o un amestec de-a dreptul neplăcut.

— De-mi mie plpa, cere Rigo, mă prinde cînd atea la volan.

Mașina, un Opel record, era în spatele hotelului. Luară loc pe pemele moi și leșiră în gosea, atrînd mușchii a două brazde cu flori. În golul străjuit de plopi. În dreptul unei bărăci de carton presat cu firmă: „Nelu! Imortalizează viața minunată în aer liber”, se rotea o barcă cu pînze, vîrtind pericolos pe lîngă urîșele buclăte de plătă îngrămădite la capatul digului.

Si apoi stețb, asezări pescă-rești tocate de ploaia oblică, și vînt turmentat. După douăzeci de minute, Rigo oprî în fața unei prăvălii sătești. Mîns de zahăr, de stambă și gudron. Sub le-gătura de curele de bici, atîrînd de plafon, vînzătorul, un tip cu dinții galbeni și gulerul cămășii îmbibat de sare, bea tuică dintr-un pahar ventură, cu un prieten care sta pe un hidon de aluminiu, din acelea în care se transportă laptele pe distante mari.

— Cautăm pe cineva, zise Alf. Mai mult femeile vin la el... dar s-a produs un furt.
Rigo, întors cu spatele, părea că nu ascultă și că e foarte in-terestat să știe ce se află în pa-chețele de pe fundul butoiului de lîngă tețheca.

— Nu cred că va primește. În orice caz, dacă sînteți cu mașina nu vă primește, zise vînzătorul.

— Lăsați mașina aici.

— Veniți cu mine, spuse celălalt, și se scula.

Avea în jur de cincizeci de ani, era slab și plumburiu în o-brăzu - și cînd se scula, Alf văzu că are gheab, dar se prefăcu că n-a observat și-l chemă și pe Rigo să vină.

— Nu, nu... dumneata singur, zise ghehosul și, trecînd după tețheca, deschise o ușă care da spre curte.

Alf ezită, dar vînzătorul îl făcu semn cu capul, adică să se ducă, și atunci se strecură printre doi saci cu fidea și ieși în curte. Ghehosul îl aștepta, oprî în dreptul cloșetului spoit cu var, și cînd Alf se apropie cu palaria din pai do orez înfundată adînc pe frunte, se mișcă și întrebă:

— Cine v-a trimis încoace?
— O femeie, minti Alf.

— Cum, cum v-a spus ea?
— Eram azi dimineață pe plajă. Eu, prietenul asta al meu și ea. Mai încolo erau doi țigani, cu doi uși, în lanț, se opriseră să-i spele.

— Așa. Și ce vi s-a furat?
— Nimic. Trebuia să intrăm într-un fel în vorbă și-am spus ce mi-a trecut prin cap.

— Atunci ce vreti să știți? Trebuie spus limpede.
— Eu vreau să știu dacă o

să mor izbit în fața de un ca-mion.
— Nu te mai duc, aise ghe-bosul.
— De ce? întrebă Alf.
— Nu te mai duc, astă-l, re-

psăii, cleșînd în noroiul dintre suri, și se întoarse în prăvălie. Rigo, sprînjinit de butoiul pe fun-dul căruia zăceau niște pachete, desfăcea țigări și îndesa tutunul

— 16, 17, 17 metri și 28, hai, 30, să zicem, 17 metri și 30 cen-timetri. Funia asta o am în in-ventar de patru ani și scade me-reu. Nu puteam să vă spun că

— Ne ajuți? întrebă Rigo. Data viitoare...
— Te scap de funia aia, zise Alf. Cît costa?
— Douzeci și cinci de lei.
— Da-o.
— Ce să faciți cu ea?
— Uite, vreau să mă înțing peste mijloc, se enervă Alf, și chiar se încinse, strîngînd nodul cît putut mai tare.

Vînzătorul rîse; lăpoțele din-tilor galbeni se clătinau în gin-giul.
— Ceva, ceva, tot v-a spus el, cred eu.
— Ce ți-a spus? atacă Rigo.
— Nimic. M-a întrebat cine ne-a trimis încoace și ce vreau eu să știu, și s-a cărat.

— E banuitor, zise vînzătorul. Veniți mîine sau poimîine și vă garantez că fac tot ce pot. Ser-viți ceva de băut?
— Nu, refuză Rigo, plecăm. Hai Alf. Poimîine sîntem din nou aici - și ieși, urmat de Alf, care ducea în brațe, strîns colșe, capatul liber al frînghiei.

În timp ce întorcea mașina, Rigo aruncă rîzînd:
— S-ar spune că ți-e frică, Alf.

— Da, recunosc Alf, un pic. Mai aștept de la viață un singur lucru, ultimul, și n-aș vrea să dau chib și în asta.

— Ce anume, Alf?
— I-am spus lui. Și ți-am spus și ție, dar ai uitat.

— Am o sticlă de coniac, trage-i o dușcă și Rigo scose din buzunar o sticlă mică, pa-trată.

Alf bău lacom și-și șterse buze-le.
— După ce m-a pocnit ala cu capul în burta, am stat sus, lungit pe pat, și m-am gîndit că diseară o să beau cu două su-deze. Pînă mîine în zori și mîine o să ies cu una pe plajă, cu In-grid, palidă ca nevestele eschi-mosilor care, timp de șase luni pe an, eți ține noaptea polară, n-au menstruație, o să dăm peste o plasă întinsă pe nisip, o să ne culcăm, unul într-o margine a plasei, alaltal în marginea alaltă și o să ne rîsucim, țînînd strîns în brațe stacheții, și o să ne adunăm monstruoși unul lîngă al-tul și n-o să putem să mai vor-bim și o să ne rostogolim din departe, nebunul sau atîrînd de ne-bunie, pînă-n marginea apei, și pe urmă în apă și o să vrem să ne ridicăm în picioare îngrozii, dar nu ne-am așezat cu picioarele în aceeași direcție, asta am uitat s-o facem sau nu ne-am dat seama, și cînd unul o să tragă, ca să fie cu capul afară, alaltal va ajunge cu capul la fundul apei, o morișcă nenorocită, esp-picioare, picioare-cap, și peștele aia, bleș-temat să urce pe toate riurile și pe toate fluviile, va înota cu spi-narea în jos și nu va mai vedea nimic. O iarbă vîntată mă va a-coperi și în înclăcaș asta va pieri și el. Mi-a fost frică, Rigo, și am fugit la tine. Simțurile mele sînt hîmșite de foame, cer de mîncare într-una și ceea ce

vor să mînce nu se găsește ai-căier.
— Biciulește-le, zise Rigo.
— Cum? întrebă Alf.
— Făcînd ceva ce n-ai mai făcut.

— Eu am făcut de toate, nu știu să fie ceva ce n-am făcut.

— Un singur lucru, zise Rigo, n-ai putut să faci: cînd rămînel singur în scenă să ții trează sala.

— Da, aise Alf, totdeauna se mișcava în seane. Și-mi mușcam buzele ca să nu-i înjur. Vreau să mă încerc odată, Rigo, spuse el după o pauză.

— E trîziu. S-au stins lumi-nile.
În fața, pe coastă, la hotelul dintre stepa nemărginită, în care ploaia purta o batalie bolnavă, și marea gemînd răgușit sub vînt, Alf zări cele șase hoteluri care alcătuiă stațiunea și-l în-trebă pe Rigo dacă poate să tra-gă mașina pe plajă.

— Trebuie să găsim un drum. Rigo mișcă viteză, răsuci volanul, străbătu un cîmp cu bu-ruieni și aschii de gresie și intră pe plajă pustie. Oprî.

— S-ar zice că vrei să-mi tai beregata, rise el.

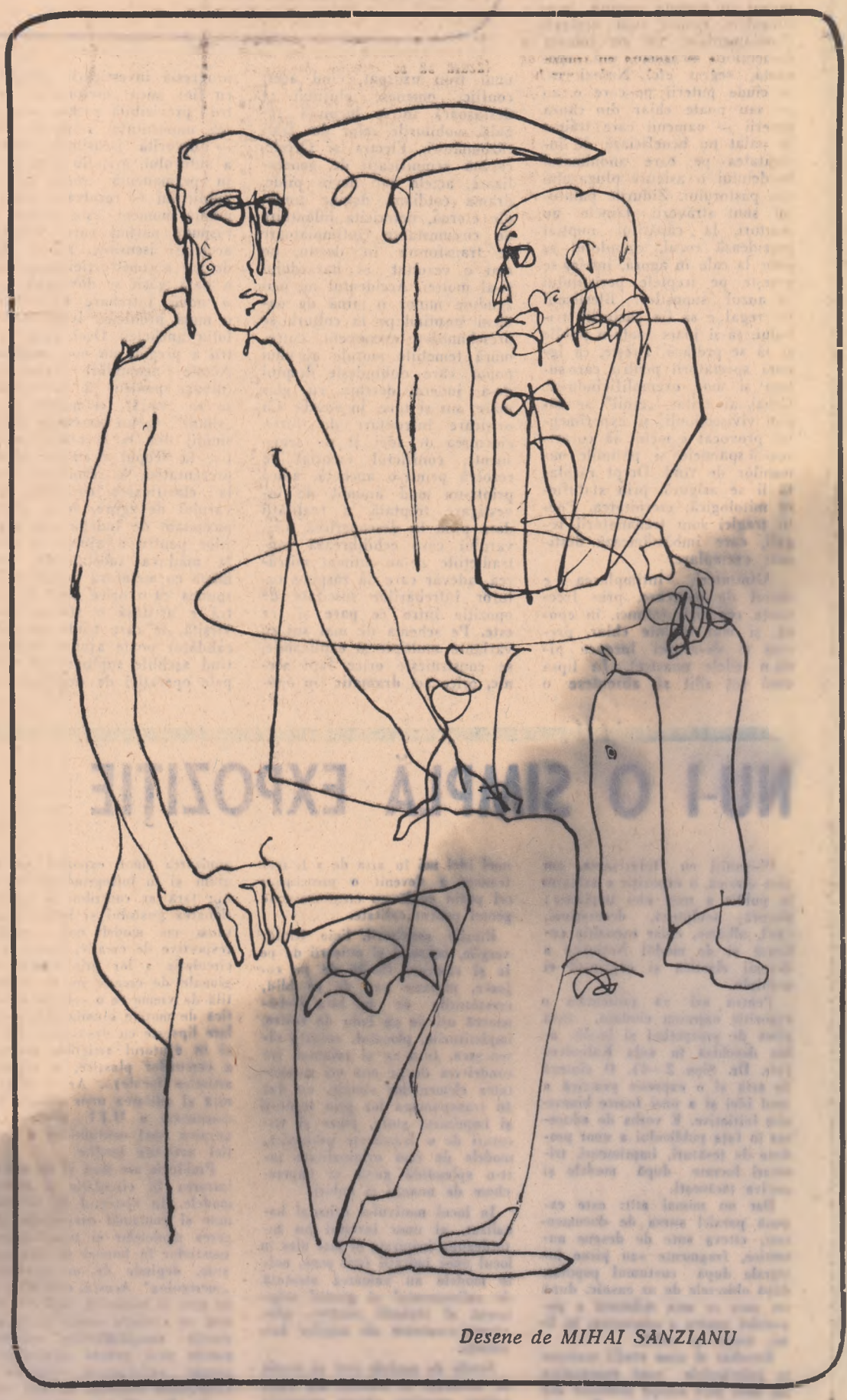
— Am nevoie de tine, zise Alf, fără să-l ia în seamă. Uite, arată el, cu funia asta o să mă leg de mașină și tu o să mă trîgi prin nisip - întelezi?
— Nu, zise Rigo.
— Cu atît mai bine, spuse Alf și coborî.

— Rigo îl auzi cum umbla la grătarul pentru bagaje și pe urmă îl auzi strîngînd: „gata, dă-i drumu”, dar nu se holțari să pornească.

— Pleacă, rîni Alf venind în dreptul ferestrei.

Rigo rînji amenințator, jocul începea să-l aște, și porți. Ho-țile aruncă nisip ud, într-o pînză deasă și înaltă, amestecată cu fum, apoi frînghia se întinse brusc. Alf simți o mișcătura în gase, se aruncă în față și pâlă-ria-i căzu și se prinse cu mî-nile de frînghie și strîns. Sal-tul îl ameți, dar putu să-și spu-nă: „asta, da, n-am mai înșeu-niciodată”, ceea îi trîni în ge-nunchii sau poate în urechi, dar peste durere, stăruia o bucurie ciudată: colo, sus, la una sau la două sau la trei din sutele alea de ferestre, cineva vede totul, nu se poate să fi adormit cu totii, miile de înși veniți să petreacă aici douăzeci de zile, vede și se înfloară și el, Alf, este actorul, pentru prima oară titular în rolul principal, mare, desăvîrșit, uris, dezleat de lume și de legi, pa-săre crudă, hrînindu-se cu ochi și cu lacrimi, ochi negri, ochi albaștrii, ochi de femeie și de bărbat... încă un salt, al doilea, brațele zvîntecă hîdo și mișigat e o iarbă vîntată, Rigo și corăne de țap și un pește sau un șarpe care...

— Ploaie, și sute de ferestre în-chise, cu ruloșurile lăsa.

Desene de MIHAI SANZIANU

petă al, și, dînd colțul pe după o stivă de lemne, pieri print-o spîrtură a gardului.

Înainte de a trece în curtea a-lăturată văzuze în cărare o bucată de cositor, o luase și-o băgase în buzunar.

— Ascultă, strigă Alf, stai puțin. M-ai scos afară, stai să vorbim.

Dar omul nu se oprî. Alf îl auzi

el este, am nevoie să mă ser-vească, pentru un prieten, pentru un cunoscut, și dacă el nu s-a oferit singur...

— Plăteam, se revoltă Alf, nu era degeaba.

— Știu. Dar se ferește. Nu e liber să facă ce face. Mai încercă o dată... mîine, poimîine. As-tăzi era și supărat, dimineață s-a certat cu fi-su.

— El era ala?

SCRITORII „DIFICILI” ȘI INTERPRETAREA LOR DIDACTICĂ

Într-un articol apărut în numărul trecut al *Gazetei Literare*, Șerban Cioculescu reia în discuție problema (pusă și altădată de E. Lovinescu) a exegezei didactice și a rolului ei în formarea gustului estetic al tineretului. Continuu discuția începând prin a aminti că în 1964 *Gazeta Literară* a organizat o dezbateră similară. Citeva din ideile formulate atunci au avut un ecou mai larg. Se pune ca manual de interpretare a operelor literare, în formă de manuale școlare sau prezințe elevilor, în forme fidele și adecvate, opere reprezentative și autori fundamentali, comentariile și scoala în evidență valoarea estetică, originalitatea unei opere literare, renunțând în acest caz la consideratiile sociologice generale, uniformizatoare. În fine, printre problemele discutate figura și aceea privitoare la curentele literare, înfățișate inadecvat în seria de manuale din 1964. E util a vedea în ce măsură observațiile juste făcute cu doi ani în urmă (în *Gazeta Literară* și în alte publicații) și-au găsit ecou în noua serie de manuale și, mai ales, dacă importanțele corectărilor și exegeze de istorie literară din ultima vreme au modificat într-un chip sau altul scara de valori a literaturii române fixată de manuale.

Citirea principiilor generale ce prezintă corectarea literară trebuie să se reflecte și în comentariile destinate școlilor. Să mai adăugăm că aceste teze critice formează și adesea, fixează, definitiv gustul estetic al adolescentului care, dedicându-se altor discipline decât cele umanistice, nu mai urmărește sistematic literatura și nu mai are deci prilejul să corecteze ceea ce au învățat în școală?

★

Cum se știe, școala își prelungeste durata ei la 12 ani, așa încât unele din manualele azi în circulație vor fi înlocuite cu altele adecvate noilor programe de învățământ. Orice discuție pe această temă trebuie să țină seama de această împrejurare. Manualele de clasa a IX-a și a X-a au fost elaborate după programele noi. Corespund ele exigențelor critice? În linii generale, da, îndeosebi manualele pentru clasa a X-a. Cel dintâi fapt ce trebuie semnalat e că în ambele manuale tabloul valorilor e întocmit cu grijă, operele fundamentale sînt scoase în evidență, în fine, niciunul sau aproape niciunul dintre marii scriitori din trecut nu e ignorat sau minimalizat. De la acest punct, discuțiile, observațiile complementare, nuanțările, delimitările sînt posibile. Sînt prezentate cu seriozitate esențiale: Ion Eliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Bolintineanu, Negruzzi, Alexandru Ghica, Filimon, Al. I. Odobescu, B. P. Hașdeu, Titu Maiorescu, M. Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, I. Slavici, Al. Macedonski etc. scriitorii cei mai importanți din secolul al XIX-lea. S-a renunțat la Cezar Bolliac și a fost inclus, în sumar, final moralist Ion Ghica, i se-a dat o mare greutate e extindere lui D. Bolintineanu, remarcabil prin lirismul său muzical printre precromisticieni. Pentru prima oară se renunță, în manual, la comentariile ostose despre „optimismul” lui Eminescu și la ideea decadentismului propriu autorului *Nopților*. „Năpăstuiul” Macedonski, obiect și azi de litigii în critică, e prezentat cu obiectivitate.

Merită subliniată și încrederea de a prezenta în spiritul adevărului Junimea și, îndeosebi pe Titu Maiorescu, adevărat spirit director al literaturii de la 1865 la 1900. Se fac referiri utile la ideile lui Maiorescu despre limbă, despre poezia populară etc. Judecînd însă lucrurile sub toate aspectele, constatăm că referințele sînt incomplete, considerațiile restrictive, din teama de a nu forța nota. Necessită însă, mă înfrî, subiectul asemenea aprehensiuni? Se spune (pag. 204) în chipul sociologicului mai vechi că „atitudinile politice reacționare” ale junimismului „nu au rămas fără urmări” în scrierile literare și culturale ale convorbitorilor. Era desigur interesant de știut care sînt aceste ecouri și cit de mult afectează ele opera junimistilor. Manualul nu aduce însă

precizările de rigoare. Se trece, apoi, repede pe critica maioreșciană: ea trebuie definită în formula de uci micșări verificată în comentariile pe care le face autorul *Diracției Noulu* privitor la Eminescu, I. L. Caragiale, Al. Macedonski, Goga. Aici principiile unei critici estetice generale se fixează într-un material literar concret și dobîndesc o forță de convingere de care nu e străin, firește, talentul excepțional al criticului. Maiorescu face o superioară literatură de idei. Reluarea, cu o viziune mai cuprinzătoare și cu un stil analitic mai adecvat a acestui capitol mi se pare necesară.

Trecînd la alte aspecte, să remarcăm că bibliografia e extrem de sumară la majoritatea capitolelor. Ce sare în ochi în manualul pentru clasa a XI-a e lipsa unui criteriu mai riguros de selecție. Manualul nu e, prin forța lucrurilor, o istorie literară pe scurt, ci, cum bine s-a spus, un ghid. Un ghid însă, am adăuga, întocmit după principiul sigure. Condiția elementară e de a nu ignora scriitorii exemplari și de a nu exagera, print-un proces de defanțizare critică, importanța celor modești. Înțelegem dificultatea de a disciplina și explica pe înțelesul elevilor fenomene atât de divergente, complicate, ca cele ale literaturii interbelice, de exemplu. Citeva criterii sînt totuși hotărîtoare. Prezintă în capitole speciale, ample, pe Cezar Petrescu, George Topircan, Alexandru Sahia, Mihail Sebastian, scriitorii de mărime diferită, oricum nu de primă linie, în schimb Hortensia Papadat-Bengescu, Lucian Blaga, Ion Barbu, Ion Pillat, Matei Caragiale, E. Lovinescu, sînt înregistrați într-un capitol general. Aceștia, alături de Tudor Argeșzi, M. Sadoveanu, Liviu Rebreanu, G. Bacovia, Camil Petrescu, George Călinescu, mai bine reprezentați în manual, sînt scriitorii fundamentali ai literaturii române contemporane. Ei trebuie prezentați ca atare, oricîte dificultăți (metodologice) ar comporta.

Există prejudecata că scriitorii mai complicați, esteticește vorbind, nu sînt înțeleși și că scopurile educative pot fi mai ușor realizate dacă oferim elevilor texte, oricît de modeste, dar clare, ușor de priceput. Poate fi așa, dar cit de temeinic poate fi orientarea unui tînar în lumea valorilor literare dacă, ferindu-l de cazurile dificile, îi oferim ceea ce e limpede, ușor inteligibil, chiar dacă, sub raport literar, totul rămîne neconcludent? Dar sînt cu adevărat Barbu, Blaga, H. P. Bengescu, de nepriceput? Noi credem că nu. Comentarea (și reproducerea) poemelor Panaitism și După melci, ar pregăti spiritul tînar receptiv pentru lirismul mai dens din *Joie secund*. Timbru din ciclul ultim, poate sfîrși prin nota lui incantatorie, muzicală, curiozitatea juvenilă pentru o poezie de metaforă indirectă, de concepte ale simbolurilor. În alte literaturi, pentru cazuri similare, se găsesc formulele potrivite. André Lagarde și Laurent Michard, prezentînd, pentru școala, literatura secolului al XIX-lea (*Collections textes et littérature*, Bordas) nu ignorază pe Mallarmé. Prezintă pe scurt biografia, etapele creației, conceptul de poezie, tehnica și mijloacele de figuratie, atrăgînd, în final, atenția asupra a ceea ce autorii numesc „ses dangers”. Reproducere și comentază, apoi *L'azur*, *Brise marine*, *Le vierge*, *Le vivace*, *Le tombeau d'Edgar Poe* etc. dînd astfel o idee despre tehnica și particularitățile simbolismului mallarmean.

Venînd vorba de simbolism, să spunem că modul de a prezenta scriitorii în cadrul curentelor ar fi cel mai potrivit. Așa procedează autorii citați. Scriitorii și operele lor esențiale apar în cadrele unei micșări artistice mai generale. Capitolul despre romantism, de pildă, nu ignoră capodoperele celorlalte arte: Chateaubriand și Lamartine sînt discutați în raport cu Girodet, Géricault,

Delacroix, Chopin, Berlioz. Se ține, astfel, să se fixeze un scriitor într-o familie de spirite și în cadrele unei micșări artistice mai largi. Nu vîd, revenînd la manualul de literatură contemporană, de ce n-am prezenta autorii selecționați în cadrul curentelor și a școlilor literare în care ei înșiși s-au format și s-au fixat.

La capitolul curente, în manualul pe care îl discutăm domnește confuzia cea mai pitorească. Ideea că realismul echivalează cu valoarea artistică (de unde concluzia rească: orice nu aparține realismului e lipsit de valoare!) deși nu transant exprimată, se mai face simțită. La pag. 13 se spune, negru pe alb, că „literatură realistă dîntre cele două războaie constituie motenirea prețioasă prin care se înfăptuiește legătura literaturii noi (...) cu literatura marilor clasici (...)”. Bun, dar literatura ne-realistă, literatura fantastică, de pildă, cu aceleași posibilități estetice, nu poate stabili aceeași legătură? Modernismul, pus sub egida Sburătorului și personal, a lui E. Lovinescu, pentru autorii manualului o noțiune foarte elastică. Dintr-o paranteză înțelegem că în cadrul curentelor moderniste intră dadaismul, constructivismul, surrealismul, impresionismul (?), expresionismul, (?), ermetismul (?), pag. 11. Oricine știe însă că modernismul preconizat de Sburătorul diferă fundamental de curentele de avangardă (dadaismul, suprarealismul etc.) și că expresionismul, ca și impresionismul pornesc dintr-o estetică deosebită de aceea a curentelor citate înainte. Ermetismul apoi, are corespondența cea mai slabă cu școlile de avangardă, supuse iraționalului, dicteului automat, o-niricului. Arta ermetică dimpotrivă, e pur rațională, pornită, ca la Valéry sau Barbu, din vibrația cea mai acută la idei și la simboluri conceptualizate. Modernismul rămîne, așadar, categoria foarte largă, fără obiect precis. În ceea ce privește Lovinescu, deși se vîd eforturile de a-l prezenta (nu monografic, ci într-un capitol general) cu mai mare obiectivitate, sancțiunile morale nu au dispărut cu totul. Exponențial unei direcții estetice contestabile în multe privințe — se spune într-un loc (pag. 11) — Eugen Lovinescu a avut o seamă de merite. Direcția estetică a lui Lovinescu a dat însă pe Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Ion Barbu, L. Rebreanu, G. Călinescu (în critică) și atunci încep să ne îndoim că ar reprezenta o linie contestabilă. Cit despre „o seamă de merite”, acestea, da, sînt reale, dar ele ar trebui altfel dovedite.

Capitolele despre Rebreanu, Camil Petrescu, Sadoveanu, Argeșzi, George Călinescu ies din sfera generalităților sociologice, dau o mai mare înțelegere analitică. Altele în schimb, se rezumă la descrierea temelor. E cazul a obșnuși însă pe elevii cu exegeza critică, făcînd, din loc în loc, incizii fine în inima operii literare.

Eugen SIMION

P. S.

Cineva în *Luceafărul* are amabilitatea de a ne face recomandări filologice în legătură cu termenul „aleatoric”. Termenul ca atare, folosit de noi cu prudență, dat fiind circulația lui restrînsă („dacă expresia nu e prea îndepărtată de adevăratul sens al lucrurilor”) — notăm în paragraful despre care este vorba l) voia să sugereze o tehnică particulară în proză, comună muzicilor aleatorice. Ignorînd acest înțeles al faptelor, autorul polemist voiește a ne zdrăbi, vorbind de „predicabilitate” de „multimea elementelor asociate experimentului considerat” etc. În rest...

E. S.

— La Băilești, l-am împuscat pe cîmp. Apoi după ce l-am împuscat, l-am luat pe morți la baionetă, ca pe niște snopi de grîu.

Retin, cu toată înfiorare, această imagine de secură. Am adus-o cu sîla în această „arhivă sentimentală”, fiindcă va fi primăvara, fiindcă grînele vor crește, fiindcă în toate toamnele ce vor urma vom gusta — chiar fără să știm — din piinea aceluia care se poartă emblema de fiacăr: 1907.

„În somn singele meu ca se trage din mine înapoi în părinți.”

LUCIA IOAN MATERNITATE (detaliu)

POEZII DESPRE EI ÎNȘIȘI și despre POEZIA CONTEMPORANĂ: ILIE CONSTANTIN

1. — De la intrarea în arenă — pe plan editorial — a generației dumneavoastră au trecut șapte ani. Privind retrospectiv, care sînt liniile de dezvoltare ale acestei generații și în ce măsură componenții ei, toți laolaltă și fiecare în parte, și-au îndeplinit, cum se spune, promisiunile?

1. — Intrebarea mă găsește nepregătit (deși în aceste două săptămîni, citînd la trecut de la primirea chestionarului dumneavoastră, am încercat să-i găsesc un răspuns multumitor). Mai mult, am impresia că nici peste un grup de decenii nu mi-ar fi ușor să înfrunt cu dezinvolură o asemenea întrebare, mai ales că ar trebui să îmbrățișez o perioadă de timp din ce în ce mai largă.

Care este generația mea? Albert Thibaudet, pe care îl vizăm drept autoritate în chestiunea aceasta, afirmă cu o dezarmantă sinceritate: „Nimic nu-mă mai greu decît să definesc o generație... O generație nu începe și nici nu se sfîrșește într-un punct precis. Ea aparține unei continuități...”. Și, mai departe: „Generațiile literare sînt obținute prin abstracții ale criticii, a cărei meserie e să construiască realități ideale, ce pot fi ghidate și vehiculate. Dar critică s-ar da la jocuri deosebite dacă abstracțiunile acestea n-ar fi, într-o anumită măsură, întemțiate pe realitate.”

După un citat de oarecare amploare, parcă te simți mai în largul tău. Probabil că generația mea se continuă sau a ajuns abia recent la hotarul infelicit al altei generații. De aceea voi numi promișii grupul sultesc din care fac parte. Apariția acestei promișii este datată rotund: 1960. Sper că nu numai rotunjimii datei i se datorează comentariile critice consistente — printre cele mai bogate și mai împărțite, din cele l-au fost vreo două închinete unei serii poetice, în literatura noastră.

E greu să teoretizezi. Se spune că orice nouă generație o „neacă” artistică, pe cea anterioară ei. Solidari cu creatorii de toate vîrștele, efortul nostru a fost (și rămîne) să edificăm împreună o literatură fundamental diferită de cea ce se practică sub semnul proletcultismului pompiestic. Interesant e că generația imediat anterioară noastră (toată în viață) abia acum, din ea făcînd parte poezi de mare forță ca Ștefan Augustin Nișan, Geo Dumitrescu, Radu Stanca. Trebuie totodată să precizez că este greșit și exclusivismul unora: o literatură nu poate cunoaște hiatusuri. În epoca dintre 1950 și 1960 s-au ridicat poezii distinse ca Ion Brad, Nina Cassian, Dan Dăscălescu, Tiberiu Ulan, Teodor Bals, Ion Horea, Alexandru Andrioiu, A. E. Bacovski și alții, a căror creație se cuvine a fi judecată cu prudență și în neapărută lenătură cu evoluția lor actuală. S-ar putea să gresesc, dar toți aceștia se aliniază generației „întrerupte”, adică generației lui Doinas.

Am scris cuvîntul „prudență”. În materiile de critică a poeziei îl simt parcă deosebit de la locul lui. Prudențial Ulm însăși n-ar putea să fie îndealnat de prudent în acest chip infelicit al liricii. De aceea mă fac să zîmbesc formulările în care sînt cuprinse cuvintele ca „evident” sau „de departe cel mai...” din unele articole critice.

— „La Băilești, l-am împuscat pe cîmp. Apoi după ce l-am împuscat, l-am luat pe morți la baionetă, ca pe niște snopi de grîu.

Retin, cu toată înfiorare, această imagine de secură. Am adus-o cu sîla în această „arhivă sentimentală”, fiindcă va fi primăvara, fiindcă grînele vor crește, fiindcă în toate toamnele ce vor urma vom gusta — chiar fără să știm — din piinea aceluia care se poartă emblema de fiacăr: 1907.

„În somn singele meu ca se trage din mine înapoi în părinți.”

COMIȘIA REPORTERILOR

(Urmare din pagina 1)

și fără ajutorul nimelului altuia decît a unui lucrător care pune decît la mașina mașinei. Această operație minunată se face pînd tablele stereotipe pe suprafața a două cilindri pozitive la mașina care face hirtia. Ieșind din suluri, hirtia trece într-o stare de umezeală cuvincoasă printre niște valțuri ce se ung cu cerneală printr-un chip ingenios, și este tipărită.”

Această sfîntă stare de umezeală cuvincoasă din tuș și literă de plumb, avea să schimbe neutralitatea foii albe în zăbateră de gînd și în pulsăciune de inimă.

Prodigioasă înflorire a reportajului în ultimul secol s-a datorat în primul rînd virtuților pe care acest gen le posedă ca modalitate de situație în realitate imediată și de reflectare nemijlocită a actualității. Legăturile lui cu literatura erau numai de interferență și de interdependență, pînă la apariția așa zisului „reportaj literar” care, produs mai mult al fanteriei reporterului și al posturii sale de „cîntăreț” al realităților decît oglindă înșăși a actualității, s-a vrut cu orice preț admis între genurile majore. Tentativa n-a reușit decît în câteva cazuri izolate, atestatoare de mari talente — deoarece nu există genuri literare majore și minore, ci o atitudine minoră sau majoră față de genuri. În atitudinea contemplativ-extantă în reportaj, supraîncălzirea lui cu zorzoane literare izvorite pasămite din „vibrația interioară a reporterului” (cum am citit într-un studiu critic), nu poate fi decît minoră. Din ea a rezultat înlocuirea reportajului de atitudine, sau a reportajului „de problemă” care avea o funcție socială bine determinată, cu așa-zisul reportaj „de afirmare”, menit mai mult să declare decît să investigheze, încercînd zadarnic să emoționeze — prin uimire și incantație, și mai puțin să se convingă prin fapte și conflicte de viață. Am mai făcut o dată portretul reporterului autor de „reportaje lirice” dăunătoare nu atît prin funcționalismul lor cît prin obsedanta abundență cu care îl cultivau unele publicații. Acel ziarist printre scriitorii și scriitor printre ziaristi, candid și ingeniu, poet fără poezie, mînuind cu abilitate vaste colecții de adjective bombastice, nu cunoștea decît timbrul coeșecsolem și stilul poetic-grandiloquent. Prizonier al pitorescului a deprins să înlocuiească observația cu reflexii de pastel, conflictuale — cu snoave și legende, problemele eroilor săi, uncozi de mare acuitate — cu banalități expuse cu morgă și aplomb. În felul acesta reporterul cu ochelari roz devenise un adevărat „pericol social” — cum îl denumise un confrate mai vîrstnic.

Presă noastră, în care reportajul de actualitate a revenit la locul său binemeritat, încă sugerează portretul adevăratului reporter: o curiozitate insașiabilă, universală, profesională, născută din nevoia structurală de a exprima direct emoțiile provocate de contactul cu realitatea socială. Un spirit de

observație de mare forță de pătrundere, o mobilitate de argint viu. O cunoaștere temeinică a problemelor epocii. O memorie prodigioasă. O sensibilitate înscăpută. Ordine, regularitate și vivacitate în muncă. Poate că toate aceste calități înseamnă talent sau poate că, adăugînd la ele ușurința de a scrie, devin talent.

Vine apoi arta de a stimula interesul, lucru care, ca orice meserie, se învață. Apoi arta de a captiva interesul odată stimulată. A-l face pe cititorul care parcurește pagina de ziar sau de revistă să treacă de la observație la lectură. (Sau pe ascultătorul de radio, de la auzire, la ascultare). A-l surprinde în starea lui de tensiune difuză printr-un element de șoc.

Și aici, celui ce vrea să se cheme reporter, i-aș cere să știe și puțin psiholog. Să știe elementara lege a condiționării, plasarea șocului pe momentul psihologic cel mai sensibilizat. Faptul declanșează automat angajarea receptivității, creînd o stare propice captării mesajului, și permițînd — prin accentuarea reliefulurilor — dezvoltarea capacității de fixare în memoria cititorului sau a ascultătorului, condiție sine qua non a eficacității reportajului.

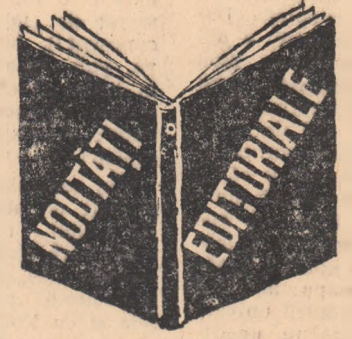
Că i-aș mai cere confratelui meu cîteva lucruri „banale”; să cunoască mașina de scris, tainele mînuirii unui aparat fotografic și a conducerii unui vehicul — fie și doar bicicleta — să știe o limbă străină, aș putea să apar psiholog.

Dar nu-i voi recunoaște chemarea de reporter decît din onestitate, căci numai sinceritatea este capabilă să poarte accentul talentului. Hemingway — excelent reporter înainte de a fi mare scriitor — spunea că onestitatea este pentru un om al scriului ca virginitatea pentru o fată. O dată pierdută nu se mai recuperează niciodată.

Tipul de reporter amintit era deosebit de abil și pe lîngă calofiliile, știa bine un lucru: Să nu mai revină în locurile despre care a scris. Jena, sau poate o rămășiță de bun simț, sfîșiciune sau instinctul de autoconservare (sinonim deseori cu lașitatea) îl țineau departe de oamenii peste ale căror probleme a turnat din abundență apă de roze. În privința discernămîntului — ultima (dar nu cea din urmă) condiție a reporterului i-aș cere confratelui meu să nu scrie decît în așa fel, încît, oricînd, să se poată întoarce fără a roși, printre oamenii despre care a scris.

Și abia pornit pe panta măturărilor în apărarea profesiunii de credință, ori a nobilității posturii a reporterului — neliniștitul, freneticul, mereu însetatul de nou și de adevăr — simț că, la aproape douăzeci de ani de reportaj, n-am spus mai nimic și că despre această pasionantă meserie am încă multe de spus.

Dar asta, într-un blocnotes viitor.

POEZIE

— A.E. Baconski: *Fluxul memoriei*. — Editura pentru Literatură.

— Rodica Tulian: *Intersecții*. Colecția „Luceafărul”. — Editura pentru Literatură.

— Anna Langston: *Tărî, Barbara, roman*. Traducere de Elvira Bogdan. — Editura pentru Literatură universală.

— Gabriel Garcia Marquez: *Colonelul n-are cine să-l scrie* (novele și schițe). În românește de Alex. Sambardeze. — Editura pentru Literatură universală.

— Juan Goyanarte: *Lucal Argentinu*. Traducere de Silvia Viscan. — Editura pentru Literatură universală.

— Basme africane, 2 volume. Traducere și prefață de Corneliu Bărbulescu. B.P.T. — Editura pentru Literatură.

CRITICA

— St. Cazimir: *Caragiale — un univers comic*. — Editura pentru Literatură.

CARTI PENTRU COPII ȘI TINERET

— Mihail Beniuc: *Poezii*. — Editura tinerețului.

— Neață Tănase: *Muzicuta cu schimbător, redităre*. — Editura tinerețului.

— G. Mateescu: *Mîncîmă, povestiri*. — Editura tinerețului.

— V. Știk: *Ultima orbiță*, povestire fantastică. În românește de Igor Block. — Editura tinerețului.

— I. Valerian: *Cu scriitorii prin veac*, Seria „Coloșii”. — Editura pentru Literatură.

— Radu Theodoru: *Muntele vol. II*, roman. — Editura pentru Literatură.

— Mihail Tunaru: *Singur contra mea*, roman. — Editura pentru Literatură.

— Alphonse Daudet: *Jack*, roman. Traducere de Livia Storeșcu. — Editura tinerețului.

poșta redacției

de REMUS LUCA

— Ștefan Petru Arcer, Maramureș. — Ceea ce numim dumneavoastră poezie, intră într-o categorie aparte, cea a „poeziei de vîrște”, efortul nostru a fost (și rămîne) să edificăm împreună o literatură fundamental diferită de cea ce se practică sub semnul proletcultismului pompiestic. Interesant e că generația imediat anterioară noastră (toată în viață) abia acum, din ea făcînd parte poezi de mare forță ca Ștefan Augustin Nișan, Geo Dumitrescu, Radu Stanca. Trebuie totodată să precizez că este greșit și exclusivismul unora: o literatură nu poate cunoaște hiatusuri. În epoca dintre 1950 și 1960 s-au ridicat poezii distinse ca Ion Brad, Nina Cassian, Dan Dăscălescu, Tiberiu Ulan, Teodor Bals, Ion Horea, Alexandru Andrioiu, A. E. Bacovski și alții, a căror creație se cuvine a fi judecată cu prudență și în neapărută lenătură cu evoluția lor actuală. S-ar putea să gresesc, dar toți aceștia se aliniază generației „întrerupte”, adică generației lui Doinas.

Am scris cuvîntul „prudență”. În materiile de critică a poeziei îl simt parcă deosebit de la locul lui. Prudențial Ulm însăși n-ar putea să fie îndealnat de prudent în acest chip infelicit al liricii. De aceea mă fac să zîmbesc formulările în care sînt cuprinse cuvintele ca „evident” sau „de departe cel mai...” din unele articole critice.

— „La Băilești, l-am împuscat pe cîmp. Apoi după ce l-am împuscat, l-am luat pe morți la baionetă, ca pe niște snopi de grîu.

Retin, cu toată înfiorare, această imagine de secură. Am adus-o cu sîla în această „arhivă sentimentală”, fiindcă va fi primăvara, fiindcă grînele vor crește, fiindcă în toate toamnele ce vor urma vom gusta — chiar fără să știm — din piinea aceluia care se poartă emblema de fiacăr: 1907.

„În somn singele meu ca se trage din mine înapoi în părinți.”

1907

(Urmare din pagina 1)

— „La Băilești, l-am împuscat pe cîmp. Apoi după ce l-am împuscat, l-am luat pe morți la baionetă, ca pe niște snopi de grîu.

Retin, cu toată înfiorare, această imagine de secură. Am adus-o cu sîla în această „arhivă sentimentală”, fiindcă va fi primăvara, fiindcă grînele vor crește, fiindcă în toate toamnele ce vor urma vom gusta — chiar fără să știm — din piinea aceluia care se poartă emblema de fiacăr: 1907.

„În somn singele meu ca se trage din mine înapoi în părinți.”

